

OBRANCOVIA A OBRANKYNE ĽUDSKÝCH PRÁV POD TLAKOM ÚTOKOV

Na Slovensku pokračuje obmedzovanie občianskeho priestoru

Amnesty International je celosvetové hnutie združujúce viac ako 10 miliónov ľudí, ktorí sa zapájajú do kampaní za dodržiavanie ľudských práv na celom svete. Usilujeme sa o to, aby pre každého človeka platili všetky práva zakotvené vo Všeobecnej deklarácii ľudských práv a ďalších medzinárodných ľudskoprávných štandardoch. Sme hnutie nezávislé od všetkých vlád, ideológií, ekonomických záujmov či náboženstiev a svoju činnosť financujeme najmä z členských príspevkov.

Amnesty International Slovensko
Štefánikova 16, 811 04 Bratislava
www.amnesty.sk
amnesty@amnesty.sk

OBRANCOVIA A OBRANKYNE ĽUDSKÝCH PRÁV POD TLAKOM ÚTOKOV: NA SLOVENSKU POKRAČUJE OBMEDZOVANIE OBČIANSKEHO PRIESTORU

© Amnesty International

Vydané v júni 2026.

Index: EUR 72/1095/2026 Slovak

Pôvodný jazyk: angličtina

Ak nie je uvedené inak, obsah tohto dokumentu je licencovaný pod licenciou Creative Commons (autorstvo, nekomerčné, bez odvođenín, medzinárodná licencia 4.0). Viac informácií nájdete na stránke s oprávneniami na www.amnesty.org. Ak je materiál označený iným vlastníkom autorských práv ako Amnesty International, nepodlieha licencií Creative Commons.

Obsah

I. Zhrnutie	4
II. Metodológia	6
III. Úvod	8
IV. Záväzky Slovenska vyplývajúce z medzinárodného práva v oblasti ľudských práv	9
V. Skúsenosti organizácií občianskej spoločnosti a obrancov a obrankýň ľudských práv	11
a. Obťažovanie v internetovom a fyzickom priestore	11
b. Výzvy pri zabezpečovaní financovania	14
c. Nedostatočná účasť na verejných rozhodnutiach	16
d. Zvýšené požiadavky na vykazovanie zo strany občianskej spoločnosti	17
e. Solidarita	19
VI. Opatrenia vlády, ktoré zhoršujú situáciu v občianskom priestore	21
a. Legislatívne opatrenia	21
b. Škodlivá rétorika	25
c. Obmedzenia financovania	28
VII. Závery a odporúčania	29
Vysvetlivky	32

I. ZHRNUTIE

Obrancovia a obrankyne ľudských práv vrátane mimovládnych organizácií (MVO) majú kľúčovú úlohu pri presadzovaní a ochrane ľudských práv na Slovensku. Hoci slovenské orgány majú povinnosť rešpektovať a chrániť týchto odvážnych jednotlivcov, jednotlivkyne a kolektívy, Amnesty International zaznamenala opak – prípady obťažovania, nátlaku, urážok vo fyzickom priestore aj v prostredí internetu a stigmatizácie zo strany širokej verejnosti a nedostatok primeranej finančnej podpory.

V kontexte pretrvávajúceho tlaku zo strany štátnych orgánov od roku 2024 sa táto správa zaoberá výzvami, ktorým dnes na Slovensku čelia obrancovia a obrankyne ľudských práv vrátane mimovládnych organizácií. Správa vychádza z odpovedí 126 mimovládnych organizácií na otázky v dotazníkovom prieskume, 13 kvalitatívnych rozhovorov so zástupcami mimovládnych organizácií, ktoré sa na prieskume zúčastnili, ako aj zo sekundárneho výskumu. Amnesty International si vyžiadala aj stanovisko splnomocnenkyne vlády SR pre rozvoj občianskej spoločnosti Simony Zacharovej a poskytla jej právo na odpoveď pred zverejnením. Amnesty International dostala odpoveď od úradu splnomocnenkyne 21. apríla 2026, vrátane informácií o aktivitách, ktoré jej úrad vykonáva s cieľom podporiť občiansku spoločnosť na Slovensku. 5. mája 2026 Amnesty International zaslala jej úradu ďalší list, v ktorom zdieľala zhrnutie a odporúčania tejto správy.

Obrancovia a obrankyne ľudských práv informovali Amnesty International o rôznych výzvach, s ktorými sa pri svojej činnosti na Slovensku stretávajú. Vysvetlili, ako čelia neustálej stigmatizácii a hrozbám na internete aj vo fyzickom priestore. Uviedli tiež, že pociťujú obmedzenia v oblasti finančnej podpory – vrátane tej zo strany štátu, niekedy na diskriminačnom základe –, čo vážne ovplyvnilo kapacitu mimovládnych organizácií zameraných na ľudské práva a v niektorých prípadoch viedlo k obmedzeniu činnosti, zníženiu počtu zamestnancov a zamestnankýň, či dokonca zrušeniu organizácie. Organizácie ďalej uviedli, že sú čoraz viac pod dohľadom vlády prostredníctvom právnych a administratívnych požiadaviek, čo podľa nich vytvára zvýšenú administratívnu záťaž. K tomu sa pridávajú neustále stigmatizujúce naratívy zo strany politických predstaviteľov, ktorí obviňujú mimovládne organizácie z „netransparentnosti“, „ohrozovania štátu“ alebo pôsobenia ako „zahraniční agenti“.

Nedostatok zmysluplnej participácie a vylúčenie hlasu verejnosti, a to aj počas tvorby politik a legislatívy, ktoré priamo ovplyvňujú fungovanie občianskeho sektora, sú ďalším spôsobom, ktorým štátne orgány v uplynulých dvoch rokoch pôsobili proti obrancom a obrankyniam ľudských práv. Za posledné dva roky prijali slovenské orgány okrem iného najmenej štyri legislatívne zmeny a uznesenia, ktoré majú priamy vplyv na prácu obrancov a obrankýň ľudských práv, vrátane porušovania

práva na slobodu združovania, s deklarovaným cieľom kontrolovať, monitorovať a trestať mimovládne organizácie na Slovensku.

Tieto príklady pokračujúcich útokov na občiansky priestor na Slovensku majú vážne dôsledky na fungovanie a existenciu rozmanitého, vitálneho a silného prostredia občianskej spoločnosti, v ktorom môžu obrancovia a obrankyne ľudských práv monitorovať, presadzovať a chrániť ľudské práva pre všetkých ľudí.

II. METODOLÓGIA

Táto správa opisuje kľúčové výzvy, ktorým čelili organizácie občianskej spoločnosti na Slovensku v období rokov 2024 – 2025. Amnesty International zvolila pre svoj výskum tento časový rámec, pretože v tomto období zaznamenala posilňovanie negatívnych trendov, ktoré zasahovali občiansky priestor, ako napríklad diskurz v súvislosti s prípravou a prijatím novely zákona o mimovládnych organizáciách.

Táto správa vychádza z pozorovaní a informácií z nasledujúcich zdrojov:

- **Odpovede na dotazník:** V apríli 2025 Amnesty International rozoslala dotazník viac ako 300 mimovládnym organizáciám, ktoré vybrala zo svojej siete kontaktov a ktoré možno označiť za organizácie na obranu ľudských práv pôsobiace na Slovensku. Pološtruktúrovaný dotazník obsahoval 43 otázok zameraných na to, či organizácie čelili hrozbám a obťažovaniu vo fyzickom a internetovom priestore, obmedzeniam v prístupe k finančným zdrojom, aké majú skúsenosti s právnymi a administratívnymi kontrolami zo strany štátnych inštitúcií a ako hodnotia možnosti podieľať sa na tvorbe verejných politík.¹ Odpovede zaslalo 126 mimovládnych organizácií,² ktoré pôsobia v oblasti ľudských práv, ochrany životného prostredia, sociálnych služieb alebo boja proti korupcii, so sídlom vo všetkých regiónoch Slovenska.
- **Kvalitatívne rozhovory:** Amnesty International uskutočnila v období od septembra do októbra 2025 aj 13 pološtruktúrovaných rozhovorov s obrancami a obrankyňami ľudských práv, ktoré umožnili hlbšiu diskusiu o hlavných výzvach identifikovaných prostredníctvom opísaného dotazníka. Amnesty International na ne oslovila obrancov a obrankyne ľudských práv pôsobiacich v mimovládnych organizáciách, ktoré odpovedali na dotazník. Amnesty International sa usilovala zistiť, aké skúsenosti majú obrancovia a obrankyne ľudských práv z marginalizovaných skupín vrátane ľudí, ktorí bránia práva Rómov a Rómok, LGBTI+ ľudí a ľudí so zdravotným znevýhodnením. Informácie ako mená osôb, s ktorými boli uskutočnené rozhovory, a ich organizácií, ako aj mimovládnych organizácií, ktoré odpovedali na dotazník, boli utajené s cieľom zachovať ich súkromie a zabezpečiť ich bezpečnosť pred možnými represáliami.
- **Sekundárny výskum:** Amnesty International vykonala dôkladný prehľad príslušnej legislatívy, politík, súdnych rozhodnutí, úradných údajov, ako aj medzinárodných záväzkov Slovenska v oblasti ľudských práv.

- **Informácie od zástupcov štátnej moci:**

Amnesty International poslala na Úrad splnomocnenca vlády Slovenskej republiky pre rozvoj občianskej spoločnosti list s otázkami, v ktorom informovala o svojom pláne zverejniť správu, a 21. apríla 2026 dostala od úradu odpoveď. Amnesty International následne 5. mája 2026 zaslala úradu ďalší list, v ktorom poskytla zhrnutie správy a odporúčania.

Terminológia

V tejto správe sa používajú termíny v nasledujúcom význame.

- „Obrancovia a obrankyne ľudských práv“ sú jednotlivci a jednotlivkyne alebo skupiny, ktoré konajú na obranu a podporu ľudských práv na miestnej, národnej, regionálnej alebo medzinárodnej úrovni, a to mierovým spôsobom a bez uchyľovania sa k nenávisti, diskriminácii alebo násiliu, resp. bez ich propagovania. Okrem iných činností majú obrancovia a obrankyne ľudských práv právo zakladať mimovládne organizácie, združenia alebo skupiny a podieľať sa na ich činnosti; zúčastňovať sa na riadení verejných záležitostí; pokojne sa stretávať alebo zhromažďovať; utvárať si a zastávať názory na ochranu ľudských práv a kritizovať akýkoľvek aspekt činnosti štátnych orgánov, ktorý môže brániť podpore, ochrane a uplatňovaniu ľudských práv; upozorňovať verejnosť na tieto záležitosti a obhajovať ľudské práva.³
- „Občiansky priestor“ je politické, právne a sociálne prostredie, ktoré umožňuje jednotlivcom, jednotlivkyniam a skupinám slobodne vyjadrovať svoje názory, organizovať sa, presadzovať riešenia a podieľať sa na rozhodnutiach, ktoré ovplyvňujú ich životy a komunity. Je to priestor na slobodu prejavu, pokojné zhromažďovanie (vrátane pokojných protestov), združovanie a účasť na verejnom živote, a to ako v prostredí internetu, tak aj vo fyzickom priestore.⁴

Podakovanie

Amnesty International vyjadruje úprimnú vďaku mimovládnym organizáciám a obrancom a obrankyniam ľudských práv, ktorí v nich pôsobia, za účasť na výskume, z ktorého vznikla táto správa.

III. ÚVOD

„Pre nás to prostredie nikdy nebolo dobré a my sme boli terčom podobných útokov prakticky nonstop, vzhľadom aj na spochybňovanie financovania, aj mediálne rôzne útoky atď., aj fyzické nakoniec. Čiže pre nás to ako keby nie je vôbec nová situácia a skôr vnímam to, že sa to rozšírilo, že teraz je ten útok vedený na, v niečom na celý sektor, v niečom na oveľa širší okruh organizácií (...)“⁵

Štátne orgány na Slovensku dlhodobo podnikajú kroky namierené proti občianskej spoločnosti a občianskemu priestoru, a to okrem iného prostredníctvom stigmatizácie, šírenia nepriateľských naratívov, obmedzovania financovania, obmedzovania možností zmysluplného zapájania sa a účasti na verejných konzultáciách alebo v záležitostiach verejného záujmu či v otázkach, ktoré sa ich priamo týkajú, a prijímaním zákonov, ktoré priamo ohrozujú zdravé fungovanie mimovládnych organizácií.⁶ Mimovládne organizácie, ktoré sa zúčastnili nášho výskumu, však zdôraznili, že orgány štátnej moci v posledných dvoch rokoch zintenzívnili svoje útoky proti občianskemu priestoru a zapájajú sa do útokov a stigmatizácie obrancov a obrankýň ľudských práv.

Amnesty International sa sústreďuje na problematiku občianskeho priestoru vrátane obrancov a obrankýň ľudských práv v rámci svojho dlhodobého záväzku chrániť ľudské práva pre všetkých ľudí vrátane tých, ktorí ich presadzujú a chránia. Amnesty International Slovensko monitoruje a dokumentuje ohrozenia ľudských práv vrátane neustáleho tlaku na mimovládne organizácie a obrancov a obrankyne ľudských práv, najmä tých, ktorí a ktoré sa venujú právam menších a marginalizovaných skupín na Slovensku. Amnesty International zaznamenala, že tento tlak od roku 2024 rastie, a v tejto súvislosti sa snažila pochopiť výzvy, ktorým dnes na Slovensku čelia obrancovia a obrankyne ľudských práv pri svojej činnosti. Táto správa poukazuje na skúsenosti obrancov a obrankýň ľudských práv vrátane mimovládnych organizácií na Slovensku počas dvojročného obdobia, v rokoch 2024 – 2025.

IV. ZÁVÄZKY SLOVENSKA VYPLÝVAJÚCE Z MEDZINÁRODNÉHO PRÁVA V OBLASTI ĽUDSKÝCH PRÁV

Slovensko ratifikovalo viacero nástrojov, ktoré chránia právo na slobodu združovania, vrátane Medzinárodného paktu o občianskych a politických právach (ICCPR), Dohovoru o odstránení všetkých foriem diskriminácie žien (CEDAW), Dohovoru o právach dieťaťa (CRC), Dohovoru o právach osôb so zdravotným postihnutím (CRPD), Medzinárodného dohovoru o odstránení všetkých foriem rasovej diskriminácie (CERD) a Európskeho dohovoru o ľudských právach (ECHR). Okrem medzinárodných a regionálnych nástrojov v oblasti ľudských práv je právo na slobodu združovania chránené aj podľa článku 29 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky.⁷

Právo na slobodu združovania má pre mimovládne organizácie zásadný význam, keďže uznáva právo jednotlivcov slobodne zakladať formálne alebo neformálne skupiny alebo sa k nim pripájať s cieľom podniknúť kolektívne kroky. Toto právo je chránené v rámci mnohých medzinárodných a regionálnych nástrojov,⁸ ktoré vyžadujú, aby štáty zabezpečili priaznivé prostredie na vznik a efektívne fungovanie združení a aby sa zdržali ukladania akýchkoľvek neprimeraných obmedzení výkonu tohto práva, vrátane požiadaviek na registráciu a obmedzenia prístupu k financovaniu. Právo na slobodu združovania preto chráni právo jednotlivcov a jednotlivkyň zakladať združenia na obranu ľudských práv, ako aj právo takýchto ľudskoprávných organizácií konať slobodne v záujme dosiahnutia svojich cieľov.

Právo na slobodu združovania chráni aj právo vyhľadávať, zabezpečovať a využívať zdroje vrátane národných, zahraničných a medzinárodných finančných zdrojov, ktoré sú neoddeliteľnou súčasťou práva na slobodu združovania a sú nevyhnutné na existenciu a efektívne fungovanie organizácií. Výbor OSN pre ľudské práva (HRC) vo svojich záverečných odporúčaní opakovane objasnil, že obmedzovanie financovania – ako napríklad zákazmi, obmedzeniami prístupu k zahraničnému financovaniu, zdanením, ktoré má konkrétny vplyv na dary pre mimovládne organizácie, ktorých činnosť sa považuje za „politickú“, alebo „neprimeranými, zatažujúcimi a obmedzujúcimi podmienkami“ ukladanými organizáciám, ktoré dostávajú zahraničné financovanie –, predstavujú zásah do článku 22 ICCPR (právo na slobodu združovania).⁹

Podľa osobitnej spravodajkyne OSN pre právo na slobodu pokojného zhromažďovania a združovania, Giny Romero, „negatívne a nepriateľské naratívy, ktoré sa čoraz častejšie využívajú na očierňovanie a kriminalizáciu občianskej spoločnosti a aktivistov a aktivistiek, prehľbujú stigmatizáciu ľudí, ktorí si uplatňujú právo na pokojné zhromažďovanie a združovanie. Stigmatizácia, či už úmyselná alebo nie, najmä ak ju šíria štátne orgány, v podstate odopiera tieto základné práva. Legitímne uplatňovanie slobody sa nesprávne vykresľuje ako nezákonné a zúčastnení a zúčastnené ako zločinci

alebo hrozba pre národnú bezpečnosť, verejný poriadok alebo morálku. To podnecuje škodlivé stereotypy, podporuje nepriateľstvo, ospravedlňuje represívne opatrenia a vyvoláva neprimerané obmedzenia týchto práv.“¹⁰

Akékoľvek obmedzenie práva na slobodu združovania sa musí posudzovať individuálne, aby sa určilo, či je zásah stanovený zákonom a sleduje jeden alebo viaceré legitímne ciele výslovne stanovené v príslušných nástrojoch v oblasti ľudských práv: ochranu národnej bezpečnosti, verejného poriadku, verejného zdravia alebo morálky alebo práv iných. Rovnako sa musí individuálne posúdiť, či je takýto zásah nevyhnutný a primeraný na dosiahnutie legitímneho cieľa. Okrem toho obmedzenia nesmú mať diskriminačný charakter ani narúšať podstatu tohto ľudského práva. Nová legislatíva, ktorá vytvára povinnosti alebo ukladá akékoľvek iné obmedzenia združeniam, musí byť výsledkom skutočnej konzultácie s občianskou spoločnosťou. Legislatíve by malo predchádzať aj primerané posúdenie rizík, na ktoré sa má zamerať, a vplyvu, ktorý by konkrétne opatrenia mali na združenia.

Obrancovia a obrankyne ľudských práv

Medzinárodné právo a normy v oblasti ľudských práv uznávajú právo na obranu ľudských práv ako autonómne a nezávislé právo.¹¹ Článok 12 Deklarácie OSN o obrancoch a obrankyniach ľudských práv stanovuje, že štáty by mali zabezpečiť, aby obrancovia a obrankyne ľudských práv mohli pracovať v bezpečnom a podporujúcom prostredí, a chrániť ich pred akoukoľvek formou násilia, ohrozenia, diskriminácie, nátlaku alebo odvetných opatrení a represálií, ktorým by čelili kvôli svojmu aktivizmu v oblasti ľudských práv. Vyzýva štáty, aby zabezpečili účinnú ochranu obrancov a obrankýň ľudských práv vo vnútroštátnych právnych predpisoch.¹² Keď štáty podnikajú odvetné kroky proti obrancom a obrankyniam ľudských práv alebo ich nechránia pred odvetnými opatreniami vo forme stigmatizácie, kriminalizácie a i., pôsobí to odstrašujúco na ľudí, ktorí by chceli vyjadriť svoje obavy v oblasti ľudských práv alebo prejavíť solidaritu s obetami porušovania ľudských práv.

V. SKÚSENOSTI ORGANIZÁCIÍ OBČIANSKEJ SPOLOČNOSTI A OBRANCOV A OBRANKÝŇ LUDSKÝCH PRÁV

Táto časť sumarizuje výzvy, s ktorými sa stretávajú obrancovia a obrankyne ľudských práv vrátane mimovládnych organizácií pri svojej činnosti na Slovensku, a to na základe ich odpovedí na dotazník, ako aj následných rozhovorov s výskumníčkami Amnesty International.

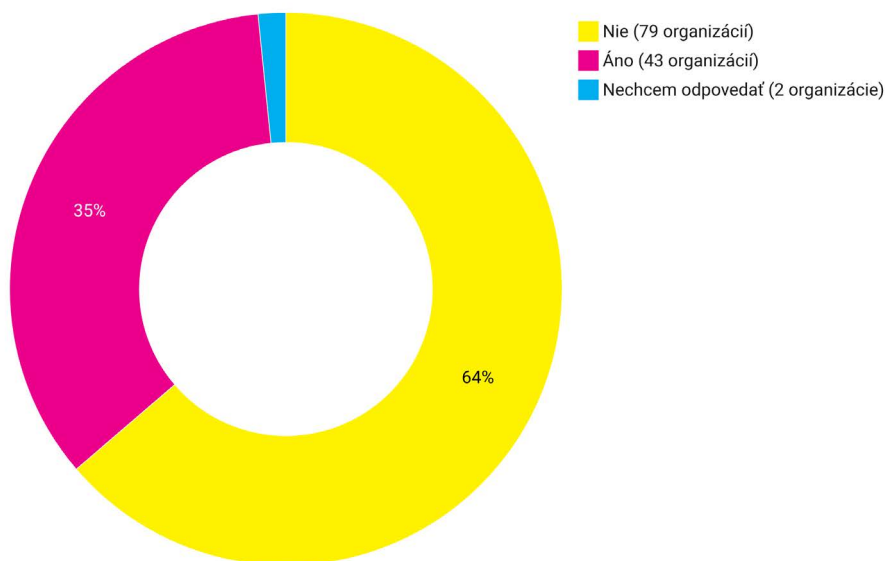
a. Obťažovanie v internetovom a fyzickom priestore

„[Existuje] atmosféra, ktorá je vytváraná zo strany vládnych predstaviteľov – a to sú tie opakované verbálne útoky z najvyšších prostredí, ktoré trvalo systémovo podkopávajú občiansku spoločnosť, jej úlohu v spoločnosti a ktoré veľmi nevyberavo útočia na niektoré líderky a lídrov tých občianskych organizácií. [...] Proste je tu nevyberaná kampaň voči niektorým organizáciám, ktorá proste akože tvrdo dopadá, tvrdo dopadá na tie organizácie a robí to zle celému sektoru.“¹³

V dotazníku, ktorý Amnesty International rozoslala mimovládnym organizáciám na Slovensku, sme sa pýtali, či tieto organizácie alebo niekto z ich zamestnancov a zamestnankyň čelili v priebehu 16 mesiacov (január 2024 – apríl 2025) akýmkoľvek hrozbám alebo obťažovaniu v prostredí internetu (ďalej aj: online priestore). Amnesty International sa touto témou zaoberala v následných kvalitatívnych rozhovoroch s 13 obrancami a obrankyňami ľudských práv. Až 35 % organizácií, ktoré odpovedali na dotazník, uviedlo, že buď samotná organizácia, alebo niekto z jej členstva a zamestnanectva zažili obťažovanie alebo hrozby v online priestore (sociálne siete, webové stránky, e-maily a i.). Uvádzali prípady kyberšikany, stigmatizujúcich komentárov na sociálnych sieťach, obťažujúcich e-mailov, pokusov o hacking, doxxing (online zverejňovanie osobných alebo identifikačných údajov o osobe bez jej súhlasu),¹⁴ očierňujúcich kampaní a videí, zverejňovania zoznamov „politických“ mimovládnych organizácií alebo obrancov a obrankyň ľudských práv, ako aj hrozieb násilím v online prostredí. Niektoré organizácie uviedli, že sa s takýmito útokmi stretávali denne.

Vo väčšine prípadov organizácie uvádzali, že páchatelia či páchatelky obťažovania a vyhrážok boli z radov širokej verejnosti. V niektorých prípadoch však mimovládne organizácie informovali Amnesty International, že podľa nich existuje súvislosť medzi obťažovaním zo strany verejnosti a kritickými vyjadreniami politikov a političiek na ich adresu alebo že sa stretli s obťažovaním zo strany osôb blízkych vláde. Účastníci a účastníčky dotazníkového prieskumu a rozhovorov tiež uvádzali, že v niektorých prípadoch sa obťažovania a vyhrážok v internetovom aj fyzickom priestore dopúšťali priamo politici a političky alebo vplyvné osobnosti na sociálnych sieťach (influenceri a influencerky).

Čelila vaša organizácia alebo individuálne niekto z jej členstva/zamestnanectva za uplynulých 16 mesiacov hrozbám a obťažovaniu v online priestore?

Mimovládne organizácie uviedli, že v dôsledku týchto ohrození využívajú rôzne stratégie na svoju ochranu vrátane vymazania svojich osobných profilov alebo profilov svojich organizácií na sociálnych sieťach či vymazania mien a telefónnych čísel zo svojich webových stránok. Zároveň poukazovali na nedostatok času a finančných zdrojov na to, aby sa mohli sústrediť na väčšie stratégie, akou je napríklad kybernetická bezpečnosť.

Jedna z mimovládnych organizácií uviedla, že v porovnaní so situáciou pred desiatimi rokmi dnes menej čelí obťažovaniu a hrozbám, čo si vysvetľuje znížením záujmu o jej činnosť. Na druhej strane organizácie, ktoré sa venovali otázkam vnímaným ako „kontroverzné“, čo zahŕňa ľudské práva v oblasti životného prostredia, práva LGBTI+ ľudí a práv Rómov a Rómok, čelili väčším výzvam. Títo obrancovia a obrankyne ľudských práv sa domnievali, že ich skúsenosti s obťažovaním vo fyzickom aj internetovom priestore pravdepodobne súviseli so škodlivými naratívami štátnych orgánov v týchto témach.

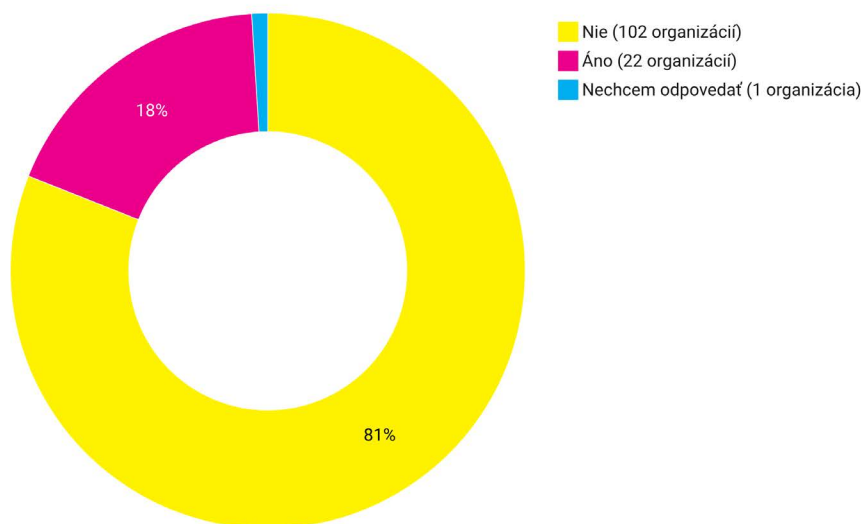
Niektoré organizácie spomenuli, že obťažovanie sa rozšírilo aj na ich podporovateľov a podporovateľky a donorov. Napríklad donori, ktorí podporujú aktivity považované verejnosťou za kontroverzné, taktiež čelia obťažovaniu zo strany verejnosti alebo v médiách.

„Už doteraz boli vystavení všetkým týmto, nazvime ich negatívnym reakciám a podobne, a napriek tomu nás podporujú. Takže v podstate títo podporovatelia s tým počítajú a skôr v minulosti bola taká situácia, že nás niekto jednorazovo podporil, mal takúto negatívnu reakciu a potom ako nás už ako keby nechcel podporiť v ďalšom roku. Ale tí donori, ktorí sú s nami dlhodobo, posledných pár rokov, tak na nich to už vlastne nemá vplyv (...).“¹⁵

V dotazníkovom prieskume sa Amnesty International pýtala aj na to, či mimovládne organizácie alebo niekto z ich členstva a zamestnanectva fyzicky čelil hrozbám alebo obťažovaniu v období posledných 16 mesiacov (január 2024 – apríl 2025). Tie isté otázky sme položili aj 13 obrancom a obrankyniam ľudských práv v nadväzujúcich rozhovoroch.

18 % organizácií uviedlo, že ony alebo ich členstvo či zamestnanectvo zažili obťažovanie aj vo fyzickom priestore (ďalej aj: „offline priestore“), t. j. osobne, na ulici, v kanceláriách alebo verejnej doprave, konkrétne vo forme vulgárneho jazyka, vyhrážok, osobných útokov, fyzického napadnutia, natáčania bez ich súhlasu, prenasledovania alebo poškodenia majetku. Rovnako ako v prípade obťažovania v internetovom prostredí sa domnievali, že páchatelmi boli tak súkromné osoby, ako aj štátni aktéri, politici a političky alebo osoby s nimi spojené.

Čelila vaša organizácia alebo individuálne niekto z jej členstva/zamestnanectva za uplynulých 16 mesiacov hrozbám a obťažovaniu v offline priestore?

Amnesty International sa v dotazníku pýtala mimovládnych organizácií aj na to, či prijali nejaké dodatočné opatrenia v reakcii na tieto hrozby alebo obťažovanie (či už v internetovom, alebo fyzickom priestore). 29 % mimovládnych organizácií odpovedalo kladne a v dotazníkoch alebo rozhovoroch uviedli príklady ako moderovanie svojich účtov na sociálnych sieťach, posilnenie bezpečnosti svojich kancelárskych priestorov, odstránenie mien a svojich adries z internetu, inštalácia bezpečnostných zariadení alebo organizovanie školení zameraných na bezpečnosť a odolnosť.

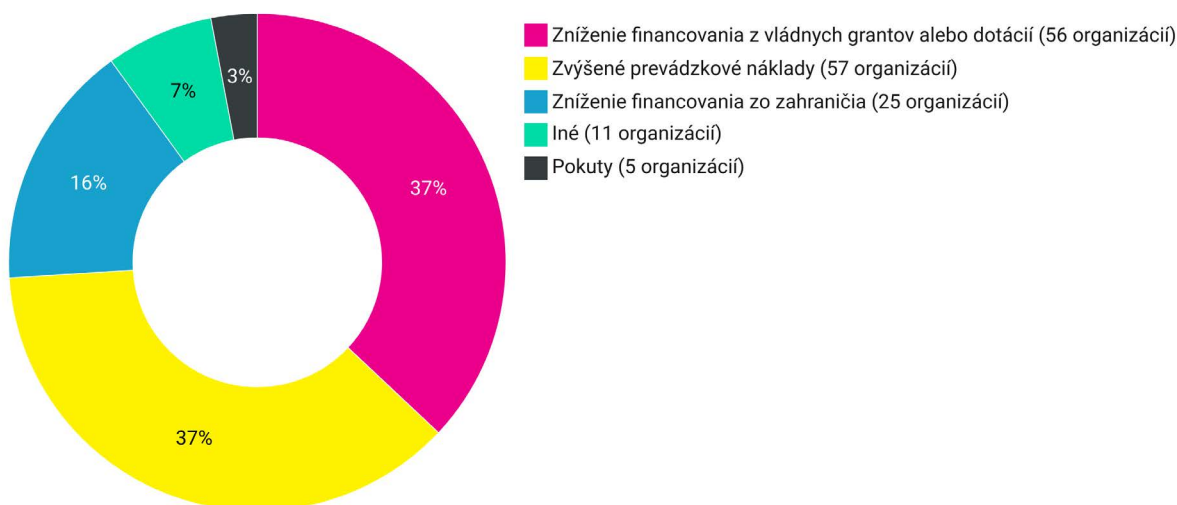
Iba jedna organizácia uviedla, že v súvislosti s obťažovaním, ktorému čelila, podala sťažnosť na políciu, ale ich skúsenosť nebola pozitívna:

„(...) snažili sme sa vysvetliť našim kolegom, že sme dávali tie trestné oznámenia, ako sme vedeli, že musíme, bojovali sme za to, v čo veríme, neviem, radili sme sa s právnikmi, žiaľ, všetky tie naše, nám to nevyšlo, ako to bolo aj teraz. Nejaké pozitíva som videla, že už nejakí ľudia museli ospravedlniť, my sme proste sa pokúšali, ale vždy nám to tak prehadzovali z jedného súdu na druhý a možno sa s tým nedialo nič a v nejakom bode sme to, ja mám pocit, že už nás zahltilo viacej práce, že už sme to znova akože neriešili (...)“¹⁶

b. Výzvy pri zabezpečovaní financovania

Amnesty International sa pýtala organizácií, či čelili v uplynulých 16 mesiacoch (január 2024 – apríl 2025) nejakým finančným výzvam; v prieskume bol uvedený zoznam odpovedí (pozri nižšie), z ktorých si mohli vybrať. Amnesty International sa ich tiež pýtala, či ich organizáciu v roku 2025 zasiahlo pozastavenie alebo zrušenie grantov financovaných vládou USA (granty USAID alebo veľvyslanectva USA) alebo súkromnými americkými darcami, keďže náhle a svojvoľné ukončenie zahraničnej pomoci Spojených štátov ohrozilo ľudské práva v globálnom meradle.¹⁷

Týkali sa niektoré z nasledujúcich finančných výziev vašej organizácie za uplynulých 16 mesiacov? (Vyberte všetky, ktorých sa to týka.)

Niektoré mimovládne organizácie tiež informovali o znížení finančnej podpory zo strany slovenských firiem keďže:

„(...) pre niektorých firemných donorov začalo byť problematické podporovať určité konkrétne organizácie alebo témy, pretože vo verejnom diskurze sú tie organizácie pomenované ako kontroverzné, problematické a podobne. Ono to môže fungovať aj opačne, že vďaka tomu oni získavajú nových donorov a individuálnych donorov, lebo prinášajú so sebou aj nejaký étos toho, že potrebuje pomoc, ale môže

to fungovať aj opačne, že radšej ten donor sa rozhodne investovať do nejakej menej kontroverznej témy.“¹⁸

Niektoré organizácie tiež uviedli, že sa domnievajú, že iné organizácie alebo ľudia sa zdráhajú ich otvorene podporovať zo strachu, že prídu o finančnú podporu od štátu:

„A stávalo sa nám za posledný rok a pol, že sme robili jednu kampaň, mali sme jednu advokačnú aktivitu, žiadali sme aj druhé osobnosti, aby sa nám podpísali pod verejnú výzvu, a tí sa nám nechceli podpísať, nechceli sa do toho zapojiť a neoficiálne nám povedali, že sa nezapoja preto, pretože oni majú nejaké projekty financované zo štátu, a ak by sa ozvali, tak by mohli o tú podporu prísť.“¹⁹

Rétorika predstaviteľov štátu namierená proti obrancom a obrankyniam ľudských práv a občianskej spoločnosti má teda vplyv aj na schopnosť organizácií zabezpečiť svoje financovanie. Niektoré mimovládne organizácie sa obávali, že by mohli prísť o časť svojich súčasných príjmov alebo byť vylúčené z možnosti uchádzať sa o štátne prostriedky kvôli aktivitám, ktorým sa venujú:

„Obmedzili sme sa [v uchádzaní sa o štátne finančné prostriedky], pretože vieme, že sme na nejakom neformálnom blackliste, takže sú inštitúcie, ktoré už ďalej neoslovujeme, lebo vieme, že tam by sme tie projekty posielali úplne zbytočne.“²⁰

Ťažkosti s prístupom k financovaniu mali na mimovládne organizácie podľa ich vyjadrení priamy vplyv. Ako príklady takéhoto vplyvu uviedli obmedzenie aktivít, stratu pracovných miest alebo v niektorých prípadoch aj zrušenie mimovládnych organizácií. Viac mimovládnych organizácií sa preto musí uchádzať o čoraz viac obmedzené zdroje, či už na domácej, alebo medzinárodnej úrovni:

„Neustále hľadáme spôsoby, ako osloviť donorov, ako získať nové leady a podobne (...) Áno, toto sa deje neustále a deje sa to nielen kvôli tomu, akú máme vládu, vládne, ale aj kvôli tomu, čo sa deje okolo nás geopoliticky medzinárodne. Takže áno, že toto upravujeme, máme neustále debaty o tom, ako vlastne získavať príjmy na našu činnosť a jeden z tých dôvodov, prečo to robíme, je aj táto vláda, že vlastne celé to prostredie spravila chaotickejšie.“²¹

c. Nedostatočná účasť na verejných rozhodnutiach

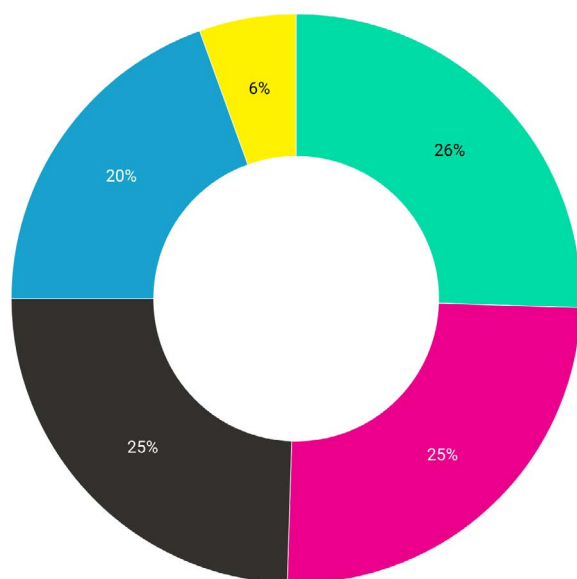
„(...) občianske organizácie sú vnímané ako nepriatelia krajiny, oslabuje sa naše postavenie a nemôžeme vstupovať do nejakých partnerstiev veľmi so štátom, neprizývajú nás na rôzne, teda ešte stále nás prizývajú, ale čoraz menej nás berú vážne a na našu konkrétnu prácu to má taký vplyv, že nás veľmi oslabuje a zhoršuje našu situáciu tá administratívna záťaž ktorá je veľmi výrazná, ale aj ten politický a verejný diskurz k tejto téme. (...) Tak tým, že my aj spolupracujeme s verejnými inštitúciami, aj keď so samosprávami, tak ich potrebujeme na to, aby sme mohli tú prácu robiť. A trochu sa obávam, že či do budúcnosti vlastne bude tá situácia dostatočne priaznivá na to, aby sme tú prácu mohli robiť dobre.“²²

Organizácie, ktoré sa zúčastnili dotazníkového prieskumu Amnesty International, uviedli, že v rámci svojej činnosti priamo spolupracovali s miestnymi, regionálnymi a/alebo národnými orgánmi. Hoci niektoré formy spolupráce a participatívnych procesov medzi mimovládnyimi organizáciami a miestnymi, regionálnymi či národnými orgánmi úspešne pokračujú, obrancovia a obrankyne ľudských práv poukázali na celkový nedostatok inkluzívnych a zmysluplných participatívnych procesov vo všetkých otázkach týkajúcich sa tvorby politik a legislatívy, a to dokonca aj vtedy, keď išlo o politiky a zákony, ktoré priamo ovplyvňovali ich prácu v dvojročnom období, na ktoré sa prieskum vzťahoval:

„(...) v minulosti to bolo tak, že tie mimovládne organizácie boli súčasťou tých rozhodovacích procesov, boli proste pozývané do rôznych poradných orgánov, proste ten názor tých mimovládnych organizácií, ktoré sa rokmi vyprofilovali ako odborníci na dané témy, tak tí boli prijímaní presne do tvorby aj verejných politik ako odborníci, ktorí tomu rozumejú. Teraz to tak nie je. Teraz jednoducho sa snaží tento systém týchto ľudí vytláčať z tohto priestoru a to v podstate môže viesť naozaj k tomu, že budeme mať zlé verejné politiky.“²³

V dotazníkovom prieskume bola položená aj nasledujúca otázka: Ako by ste opísali všeobecný postoj orgánov moci k zapojeniu občianskej spoločnosti do tvorby politik? 26 % mimovládnych organizácií opísalo tento postoj ako „negatívny alebo odmietavý – orgány moci pristupujú k občianskej spoločnosti ako prekážke, snažia sa minimalizovať jej zapojenie a nedôverujú jej návrhom alebo postojom“ a 20 % ako „skeptický a obozretný – orgány moci občiansku spoločnosť tolerujú, ale nie sú otvorené jej názorom a majú k nej skôr rezervovaný prístup.“

Ako by ste opísali všeobecný postoj orgánov moci k zapojeniu občianskej spoločnosti do tvorby politík? (Vyberte všetky opisy, ktoré považujete za výstižné.)

■ Negatívny alebo odmietavý – orgány moci pristupujú k občianskej spoločnosti ako k prekážke, snažia sa minimalizovať jej zapojenie a nedôverujú jej návrhom alebo postojom. (51 organizácií)

■ Formálny, ale obmedzený – orgány moci oficiálne umožňujú zapojenie občianskej spoločnosti, ale zapájajú ju iba v obmedzenej miere, často formálne a bez skutočného záujmu o názory. (50 organizácií)

■ Neistý alebo nejednoznačný – postoj orgánov moci je rôzny a nejednoznačný; niekedy občiansku spoločnosť zapoja, inokedy ju ignorujú. (49 organizácií)

■ Skeptický a obozretný – orgány moci občiansku spoločnosť tolerujú, ale nie sú otvorené jej názorom a majú k nej skôr rezervovaný prístup. (39 organizácií)

■ Podporujúci a otvorený – orgány moci aktívne podporujú zapojenie občianskej spoločnosti, pravidelne s ňou konzultujú a vítajú jej názory. (11 organizácií)

Tento trend je zrejmý aj v niektorých legislatívnych zmenách z posledných dvoch rokov, ktoré sú podrobnejšie opísané ďalej v tejto správe.

d. Zvýšené požiadavky na vykazovanie zo strany občianskej spoločnosti

„A nejaký čas a energiu nás posledný rok a pol stálo, že štát nariadil niekoľko kontrol, najmä na tú grantovú schému pre [znevýhodnenú skupinu], ktorá už bola po skončení projektu a ten projekt už bol uzavretý, bol vyhodnotený ako korektný a neviem čo. A napriek tomu ešte séria kontrol tam išla, lebo bolo zadanie, že nejaké kontroly majú prebehnúť, takže áno, nejakým spôsobom nás to ovplyvňuje. No a ovplyvňuje nás to, že musíme fungovať v spoločnosti, kde politici veľmi jasne deklarujú, nie všetci, ale tí koalíční politici veľmi jasne deklarujú, že mimovládny sektor je tu niekto, kto je zahraničný vplyv, darmožráč a neviem čo všetko, tak v tom sa dobre nepracuje.“²⁴

Nadmerné kontroly alebo hrozba takýchto kontrol, napríklad prostredníctvom nových legislatívnych opatrení (pozri časť VI), môžu odrádzať mimovládne organizácie od vykonávania určitej činnosti alebo vyžadovať, aby presmerovali svoje kapacity z vlastnej činnosti na zatažujúce administratívne kontroly. V dotazníkovom prieskume, ktorý uskutočnila Amnesty International, 54 % organizácií uviedlo, že takéto kontroly sú v súčasnosti prísnejšie ako v predchádzajúcom päťročnom období.²⁵

Boli na vašu organizáciu v uplynulom období kladené niektoré z nasledujúcich požiadaviek? (Vyberte všetky, ktorých sa to týka.)

Slovenské štátne orgány argumentovali, že novelu zákona o mimovládnych organizáciách (ktorej sa podrobnejšie venuje časť VI) bolo potrebné prijať, aby sa „zvýšila transparentnosť financovania mimovládnych neziskových organizácií“,²⁶ a prostredníctvom tejto legislatívy pridali týmto organizáciám ďalšie administratívne povinnosti. Organizácie občianskej spoločnosti však pre Amnesty International uviedli, že mimovládne organizácie už predtým podstupovali pravidelné nezávislé audity a dlhodobo transparentne zverejňujú svoje finančné zdroje na svojich webových stránkach alebo vo výročných správach. Obrancovia a obrankyne ľudských práv preto považovali zákony, ako je tento, za stigmatizujúce a neopodstatnené:

„(...) my sme prechádzali takými obrovitanskými auditmi, hej, priamo akože externými najznámejšími agentúrami auditnými, že proste to je smiešne, hej, že treba niečo, proste všetko to, čo chceli v rámci zákona o mimovládkach, tak my už dávno robíme.“²⁷

Hoci mimovládne organizácie súhlasili s tým, že dohľad a monitorovanie mimovládnych organizácií sú potrebné, vysvetlili, že súčasné kontroly sú „nadmerné a obťažujúce“. Ústavný súd vo svojom odôvodnení o neústavnosti novely zákona o mimovládnych organizáciách uviedol, že „(s)kutočnosť, že niektoré MVO vykonávajú činnosti, ktoré vo verejnom priestore rezonujú, a že sú súčasťou verejného diskurzu alebo kontroly verejnej moci, ich automaticky netransformuje na orgány verejnej moci alebo iné verejnoprávne subjekty, na ktoré sa má analogicky vzťahovať požiadavka transparentnosti a kontrolovateľnosti verejnosťou, ako je to v prípade politických strán.“²⁸

V reakcii na nález Ústavného súdu SR o nesúlade zákona o mimovládnych organizáciách s ústavou predseda vlády Slovenskej republiky vo februári 2026 oznámil nový cieľ, ktorým je ďalej posilniť dohľad nad mimovládnymi organizáciami prostredníctvom kontrol vykonávaných príslušnými štátnymi orgánmi. Prostredníctvom návrhu „s ohľadom na zvýšenie transparentnosti financovania mimovládnych neziskových organizácií a ich činnosti“²⁹ uložila vláda SR príslušným štátnym orgánom povinnosť vykonať kontroly mimovládnych organizácií.³⁰

V predkladacej správe k návrhu vláda SR vysvetľuje potrebu zaviesť prísnejšie kontroly mimovládnych organizácií takto: „Keďže Ústavný súd Slovenskej republiky týmto nálezom prakticky zablokoval možnosť zvýšenia transparentnosti financovania a ďalšieho fungovania mimovládnych neziskových organizácií a z vládneho auditu vybraných mimovládnych neziskových organizácií vyplývajú nedostatky pri čerpaní verejných prostriedkov, navrhuje sa, aby príslušné štátne orgány využili všetky existujúce zákonné kontrolné mechanizmy a vykonali kontroly mimovládnych neziskových organizácií so zameraním na dodržiavanie zákonných podmienok ich činnosti, financovania a hospodárenia s osobitným dôrazom na čerpanie a využívanie verejných prostriedkov, ako aj na dodržiavanie pracovnoprávných predpisov, predpisov o bezpečnosti a ochrane zdravia pri práci a právnych predpisov o verejnom obstarávaní a ochrane osobných údajov.“³¹

e. Solidarita

Napriek zvýšenej neistote a neustálym útokom zo strany štátu alebo verejnosti mnoho organizácií vyjadrilo odhodlanie pokračovať vo svojej dôležitej práci, podporovať iné mimovládne organizácie a naďalej brániť ľudské práva na Slovensku. Hoci obrancovia a obrankyne ľudských práv opísali vplyvy týchto útokov na ich prácu a život, vrátane strachu a vyčerpania, opísali tiež spôsoby, akými odolávajú a budujú solidaritu:

„(...) vidím na jednej strane veľké vzopätie občianskeho sektora, ktoré je veľmi aktívne, veľmi solidárne, a navzájom sa veľmi podporuje, že cítim, že na rozdiel od toho, čo by som očakávala pred tým, že sa začnú trieštiť tie organizácie a začnú byť, ako keby začnú vystupovať proti sebe, tak zatiaľ vidím veľkú solidaritu a veľkú vzájomnú podporu, dokonca aj z rôznych segmentov občianskej spoločnosti, to znamená, že ak sa útočí na mimovládky, ktoré podporujú právny štát alebo ľudské práva, tak sa ich zastanú mimovládky, ktoré napríklad poskytujú sociálne služby alebo tí, ktorí sa starajú o ľudí so zdravotným znevýhodnením (...) Čiže to sú také aspekty, kde by som povedala, že na jednej strane sa ten občiansky sektor drží a funguje a snaží sa ako keby upevniť a udržať tú svoju pozíciu, nevzdať sa, ubrániť sa, ale zároveň je to čoraz náročnejšie.“³²

Okrem toho obrancovia a obrankyne ľudských práv oceňujú solidaritu a podporu zo strany svojich podporovateľov a podporovateľiek z radov širokej verejnosti:

„(...) niekedy tá naša komunita podporovateľov, podporovateľiek sa sama ako kebyže stavia do takej role, že obhajcov, že prečo je dôležitá sociálna spravodlivosť a prečo je dôležité, aby boli organizácie, ako sme my a podobne. To sú také, že fajn veci, veľmi.“³³

VI. OPATRENIA VLÁDY, KTORÉ ZHORŠUJÚ SITUÁCIU V OBČIANSKOM PRIESTORE

Táto kapitola opisuje spôsoby, akými slovenské štátne orgány zhoršujú prostredie na fungovanie občianskej spoločnosti na Slovensku. V situácii, keď mimovládne organizácie a obrancovia a obrankyne ľudských práv pociťujú ďalšiu záťaž pri svojom fungovaní, slovenské orgány namiesto toho, aby im v súlade s ľudskoprávnymi štandardmi fungovanie uľahčili, naopak podnikli opatrenia, ktorými ich činnosť ešte sťažili. Občiansky priestor na Slovensku zužujú návrhmi zákonov a politík, obmedzením financovania a stigmatizáciou.

a. Legislatívne opatrenia

Právo na slobodu združovania na Slovensku chráni okrem medzinárodných a regionálnych nástrojov v oblasti ľudských práv aj článok 29 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky, v ktorom je právo na slobodu združovania zaručené. Podľa ústavy má každý človek právo združovať sa s inými v spolkoch, spoločnostiach alebo iných združeniach.³⁴ Ústava ďalej stanovuje, že výkon tohto práva môže byť obmedzený len v prípadoch ustanovených zákonom, ak je to v demokratickej spoločnosti nevyhnutné pre bezpečnosť štátu, na ochranu verejného poriadku, predchádzanie trestným činom alebo ochranu práv a slobôd iných.³⁵

Hlavným právnym rámcom na zakladanie a fungovanie mimovládnych organizácií je Zákon č. 213/1997 Z. z. o neziskových organizáciách poskytujúcich všeobecne prospešné služby (zákon o mimovládnych organizáciách).³⁶ Najnovšia novela tohto zákona z apríla 2025 spôsobovala najväčšie obavy v Amnesty International, ako aj respondentom a respondentkám nášho výskumu. Okrem nej však bolo prijatých aj niekoľko ďalších legislatívnych opatrení, ktoré zasahujú do práva na slobodu združovania a fungovania neziskových organizácií na Slovensku.

Novela zákona o neziskových organizáciách

V apríli 2025 prijala Národná rada Slovenskej republiky (ďalej aj: NR SR) novelu zákona č. 109/2025 Z. z. o neziskových organizáciách,³⁷ ktorá výrazne sprísnila povinnosti neziskových organizácií a zaviedla nové administratívne povinnosti, sankcie a kontrolné mechanizmy. Jedným z jej deklarovaných cieľov, ako sa uvádza v dôvodovej správe³⁸, bolo „zvýšiť dôveryhodnosť a transparentnosť mimovládnych organizácií“, avšak v praxi táto legislatíva vytvorila neprimeraný režim, ktorý mohol mať ochromujúci vplyv na združovanie, slobodu prejavu a činnosť mimovládnych organizácií ako verejného dohľadu. Tento zákon považovali za neoprávnený zásah do práva na slobodu združovania aj inštitúcie ako Úrad pre demokratické inštitúcie a ľudské práva Organizácie pre bezpečnosť a spoluprácu v Európe (OSCE/ODIHR),³⁹ komisár Rady Európy pre ľudské práva,⁴⁰ Benátska komisia,⁴¹ verejný ochranca práv⁴² a organizácie občianskej spoločnosti vrátane Amnesty International.⁴³

Ústavný súd Slovenskej republiky v decembri 2025 konštatoval, že zákon je v rozpore s Ústavou Slovenskej republiky.⁴⁴ Konkrétne súd konštatoval, že „zverejňovanie údajov o prispievateľoch a výške ich príspevkov neprimerane zasahuje do ich práva na súkromie“ a „má potenciál zasahovať aj do mena a osobnej cti fyzických osôb a dobrej povesti právnických osôb“.⁴⁵

Pokiaľ ide o povinnosť viesť a zverejňovať výkazy, súd konštatoval, že takáto povinnosť sama osebe nepredstavuje neprimeranú administratívnu záťaž, ale „má odradzujúci účinok vo vzťahu k prispievateľom a ich ochote prispievať na fungovanie občianskych združení (...)“, čo „môže mať za následok ohrozenie ich fungovania“.⁴⁶ Pokiaľ ide o zaradenie mimovládnych organizácií medzi subjekty podliehajúce povinnostiam podľa zákona o slobode informácií,⁴⁷ Ústavný súd rozhodol, že novela bez dostatočného dôvodu preniesla na mimovládne organizácie povinnosti typické pre verejnoprávne subjekty, čím im spôsobila „neprimeranú administratívnu záťaž, ktorá môže viesť aj k šikanóznemu konaniu iných subjektov a následne aj k vážnemu zásahu do samotnej podstaty činností, pre ktoré boli MVO založené.“⁴⁸

A hoci niektoré negatívne priame dôsledky zákona už nepredstavujú problém, diskusia okolo jeho prijatia, a to aj zo strany štátnych orgánov, poslancov a poslankyň NR SR, ktorí a ktoré zdôvodňovali potrebu prijať túto novelu tým, že označili mimovládne organizácie, obrancov a obrankyne ľudských práv za hrozbu,⁴⁹ môže mať dlhodobé škodlivé dôsledky (nimi sa podrobnejšie zaoberáme ďalej).

Novela zákona o posudzovaní vplyvov na životné prostredie

Spôsob, akým vláda SR prijíma legislatívne zmeny, ktoré obmedzujú možnosť všetkých ľudí – vrátane obrancov a obrankyň ľudských práv – a skupín občianskej spoločnosti podieľať sa na rozhodnutiach, ktoré majú vplyv na nich a na ľudské práva ľudí vo všeobecnosti, ilustrujú aj novely zákona o posudzovaní vplyvov na životné prostredie (zákon o EIA) z roku 2024.

Novely zákona o EIA z roku 2024 obmedzujú možnosť participácie verejnosti dvoma spôsobmi. Po prvé, novela zákona o EIA (zákon č. 350/2024 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 24/2006 Z. z. o posudzovaní vplyvov na životné prostredie a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov a o zmene a doplnení niektorých zákonov)⁵⁰ sústreďuje počiatočné fázy procesu predovšetkým na štátne orgány a obec, v ktorej sa predmetná činnosť priamo uskutočňuje, čím sa odkladá skutočné zapojenie širšej verejnosti a susedných obcí do procesu.

Právna definícia „dotknutej obce“ síce podľa nových pravidiel naďalej zahŕňa obce, ktorých územie môže predmetná činnosť zasiahnuť, ich procesná spôsobilosť je však v počiatočnej fáze posudzovania rozsahu projektu obmedzená. Táto zmena a doplnenie výrazne obmedzuje účasť obrancov a obrankyň ľudských práv v oblasti životného prostredia a občiansku spoločnosť v počiatočnej fáze tým, že vytvára konkrétne procesné prekážky (napríklad požiadavku predkladať odôvodnené

pripomienky až v neskorších fázach) pri získavaní postavenia účastníka v konaní.⁵¹

Zákon o niektorých opatreniach na zlepšenie bezpečnostnej situácie v Slovenskej republike („lex atentát“)

Schopnosť obrancov a obrankýň ľudských práv a verejnosti odhaľovať nespravodlivosť, zneužívanie právomocí a porušovanie ľudských práv a požadovať zodpovednosť obmedzil v roku 2024 aj zákon známy ako „lex atentát“, ktorý výrazne obmedzil právo na slobodu zhromažďovania, a to aj zavedením plošných zákazov. Zákon bol predložený ako vládny návrh a do NR SR bol doručený v júni 2024.⁵² Návrh bol prerokovaný v zrýchlenom legislatívnom konaní a NR SR ho schválila 27. júna 2024. Následne bol v júli 2024 uverejnený v Zbierke zákonov ako Zákon č. 166/2024 Z. z. o niektorých opatreniach na zlepšenie bezpečnostnej situácie v Slovenskej republike (zákon o bezpečnostných opatreniach (lex atentát)). Vláda predloženie tohto návrhu zákona zdôvodnila potrebou reagovať na bezpečnostnú situáciu v Slovenskej republike po atentáte na predsedu vlády Slovenskej republiky Roberta Fica, ku ktorému došlo 15. mája 2024 v Handlovej.

Spôsob, akým bol prijatý zákon o bezpečnostných opatreniach (lex atentát) – prostredníctvom zrýchleného legislatívneho konania bez zapojenia verejnosti a v priebehu iba 8 dní od predloženia návrhu až po jeho prijatie v prvom čítaní⁵³ –, ako aj viaceré jeho ustanovenia vyvolali silnú kritiku zo strany mimovládnych organizácií,⁵⁴ verejného ochrancu práv⁵⁵ a OCSE/ODIHR.⁵⁶ Ich kritika sa týkala najmä využitia zrýchleného legislatívneho konania, pričom varovali, že niektoré ustanovenia predstavujú riziko pre ľudské práva a právny štát.

Pokiaľ ide o právo na slobodu pokojného zhromažďovania, zákon výrazne obmedzuje pokojné zhromaždenia, a to aj ustanoveniami, ktoré obmedzujú protesty v blízkosti vládnych budov a súkromných obydľí.⁵⁷ Zákon zaviedol rozsiahle nové obmedzenia, ako napríklad plošný zákaz konania zhromaždení v okruhu 50 metrov od sídiel prezidenta Slovenskej republiky, vlády, NR SR alebo Ústavného súdu, o ktorých sa predpokladá, že sú neprimerané a môžu zasahovať do slobody organizátorov a organizátoriek zvoliť si čas, miesto a spôsob konania zhromaždenia.⁵⁸ Novela tiež rozšírila diskrečné právomoci obcí zakázať pokojné zhromaždenia. Štátne orgány rozšírili aj dôvody, na základe ktorých možno zakázať pokojné zhromaždenie, ako napríklad na základe široko definovanej existencie „dôvodnej obavy“ zo zrážok medzi účastníkmi viacerých zhromaždení alebo v prípade, že by pokojné zhromaždenie narušilo súkromie a pokojné užívanie obydľia väčšieho počtu osôb.⁵⁹

Medzinárodné normy v oblasti ľudských práv vyžadujú, aby každé obmedzenie pokojného zhromažďovania spĺňalo tri podmienky: podmienku zákonnosti, podmienku legitímneho cieľa a podmienku nevyhnutnosti a proporcionality. V prípadoch, keď sa obmedzenie považuje za nevyhnutné, úrady by sa mali snažiť uplatňovať čo najmiernejšie opatrenia, pričom zákaz zhromaždenia by mal vždy

zostať poslednou inštanciou.⁶⁰ Zákon je v súčasnosti prijatý na ďalšie konanie Ústavným súdom na základe podania skupiny poslancov a poslankýň NR SR. Ústavný súd konkrétne preskúma, či sú určité ustanovenia zákona, medzi nimi aj tie, ktoré sa týkajú obmedzení slobody prejavu a zhromažďovania, v súlade so zásadami právneho štátu, slobody prejavu, práva na pokojné zhromažďovanie podľa ústavy a Európskeho dohovoru o ľudských právach.⁶¹

Uznesenie k predkladaniu informácií o poskytovaní finančných prostriedkov mimovládny neziskovým organizáciám

V marci 2025 vláda prijala Uznesenie č. 119/2025 k predkladaniu informácií o poskytovaní finančných prostriedkov mimovládny neziskovým organizáciám.⁶² V ňom vláda uložila štátnym orgánom povinnosť predkladať na rokovanie vlády informácie o svojom zámere uzatvoriť zmluvy o poskytovaní finančných prostriedkov mimovládny organizáciám pred tým, ako ich podpíšu.

Predstavitelia a predstaviťky štátnej moci propagovali prijaté uznesenie ako prostriedok na kontrolu „politických mimovládnych organizácií“ a ako potrebný krok na obmedzenie činností, ktoré „polarizujú spoločnosť“ alebo „presadzujú ideológiu, s ktorou [občania] nesúhlasia“,⁶³ čo mohlo mať odstrašujúci účinok na mimovládne organizácie, ktoré by za iných okolností žiadali o finančnú podporu rozdeľovanú štátom.

b. Škodlivá rétorika

V marci 2025 vydali experti a expertky OSN varovanie týkajúce sa zhoršovania situácie v oblasti ľudských práv a občianskeho priestoru na Slovensku. Okrem iného experti a expertky OSN vyzvali vládu, aby bezodkladne ukončila stigmatizáciu a prenasledovanie mimovládnych organizácií a novinárov, pričom konštatovali, že „obrancovia a obrankyne ľudských práv, novinári a novinárky a protestujúci a protestujúce sa čoraz častejšie stávajú terčom útokov vrátane očierňujúcich kampaní vlády namierených proti viacerým kritickým novinárom a novinárkam či obmedzení prístupu médií na oficiálne podujatia, čím [vláda] obmedzuje práva nezávislých médií.“⁶⁴

Osobitná spravodajkyňa OSN pre právo na slobodu pokojného zhromažďovania a združovania už skôr poukázala na to, ako nepriateľské a stigmatizujúce naratívy, ktoré sa priamo alebo nepriamo zameriavajú na združenia a zhromaždenia, porušujú ľudské práva, respektíve napomáhajú porušovaniu ľudských práv chránených medzinárodným právom v oblasti ľudských práv, ako sú právo na slobodu pokojného zhromažďovania a združovania, slobodu prejavu, nediskrimináciu, účasť na verejných záležitostiach, rovnosť pred zákonom a rovnú ochranu zo strany zákona či zákaz svojvoľného alebo nezákonného zasahovania do súkromia, rodiny, domova alebo korešpondencie.⁶⁵

Slovenské orgány sa už roky zapájajú do negatívneho diskurzu, označovania a stigmatizácie obrancov a obrankýň ľudských práv a skupín občianskej spoločnosti.⁶⁶ Mimovládne organizácie, ktoré sa zúčastnili nášho výskumu, a orgány OSN pre ľudské práva⁶⁷ však zdôraznili, že v posledných rokoch štátne orgány zintenzívnili svoje útoky a zapájajú sa do očierňujúcich kampaní a stigmatizácie obrancov a obrankýň ľudských práv, najmä tých, ktorí a ktoré sa venujú ľudským právam znevýhodnených skupín.

Súčasná vláda sa už vo svojom programovom vyhlásení z októbra 2023 zaviazala zamerať sa na mimovládne organizácie, ktoré považuje za „politické“: „Vláde osobitne záleží na štandardizácii demokratického politického systému a zdravej súťaži politických strán. Vláda uznáva aj úlohu mimovládnych organizácií. Nemôže však akceptovať, aby politicky zamerané subjekty, často financované zo zahraničia, netransparentne ovplyvňovali demokratickú politickú súťaž. Vláda je pripravená finančne podporiť mimovládne organizácie vykonávajúce verejnoprospešnú činnosť, napríklad v oblasti sociálnej, humanitárnej, environmentálnej, výchovnej, vzdelávacej, športu a pod.“⁶⁸

Okrem toho sa predstavitelia a predstaviťky vlády priamo zapojili do takejto škodlivej stereotypizácie. Napríklad premiér Robert Fico a minister vnútra Matúš Šutaj Eštok obvinili slovenskú občiansku spoločnosť z plánovania „štátneho prevratu“⁶⁹ a označili mimovládne organizácie za „zahraničných agentov“.⁷⁰ Minister cestovného ruchu a športu Rudolf Huliak (ešte ako nominant na post ministra životného prostredia) obvinil environmentálne mimovládne organizácie, že sú „nacucnuté na verejné zdroje“.⁷¹ Ministerka kultúry Martina Šimkovičová sa verejne zapájala do očierňujúcich naratívov proti obrancom a obrankyniam ľudských práv LGBTI+ ľudí a ich mimovládnym organizáciám, o ktorých napríklad tvrdila, že poskytujú pre mládež „sexualizovanú šou“, a obviňovala ich z morálnej skazenosti, pričom LGBTI+ ľudí označovala za „zhubnú ideológiu“.⁷²

Jeden obranca ľudských práv opísal negatívny vplyv diskusie okolo prijímania novely zákona o mimovládnych organizáciách nasledovne:

„Ja si myslím, že to prostredie sa celkovo zásadne zhoršilo, veľmi zásadne sa zhoršilo pre niektoré segmenty mimovládnych organizácií, ale zhoršilo sa aj ako keby atmosférou celkovo pre všetky mimovládne organizácie. (...) Veľká časť vládnych politikov tlačí v rámci verejného diskurzu naratív, že mimovládne organizácie sú niečo zlé, niečo ohrozujúce, niečo netransparentné (...) Ten naratív sa síce akože tlačí na zlé mimovládky, politické mimovládky, a že sú tu aj dobré mimovládky, ale toto je mimo nejakej podľa mňa rozlišovacej schopnosti ľudí a myslím si, že celkovo ako keby to prostredie pre tie organizácie tým pádom je veľmi zlé z hľadiska nejakého celkového vnímania toho, čo robia, prečo to robia, aké majú misiu.“⁷³

Takáto stigmatizujúca rétorika bola obzvlášť citeľná počas prípravy novely zákona o mimovládnych organizáciách (zákon je podrobnejšie opísaný vyššie). Od začiatku procesu prípravy v roku 2024 štátne orgány hovorili o mimovládnych organizáciách v negatívnom duchu, najmä o tých, ktoré považovali za „politické“. Prvé legislatívne prípravy začali v marci 2024, približne v čase, keď iné vlády v Európe prijali takzvané „zákony o zahraničných agentoch“ – teda zákony, ktoré „sa špecificky zameriavajú na mimovládne organizácie a neziskové organizácie, ktoré prijímajú zahraničné finančné prostriedky, a vyžadujú od nich, aby sa registrovali ako zahraniční agenti, organizácie slúžiace záujmom cudzej moci alebo agenti zahraničného vplyvu.“⁷⁴

V októbri 2023 premiér Robert Fico vyhlásil, že sa „skončila éra, keď v tejto krajine vládli mimovládne organizácie“⁷⁵, a oznámil, že prijme legislatívu, ktorá bude vyžadovať, aby sa mimovládne organizácie s príjmami zo zahraničia označovali ako „zahraniční agenti“.⁷⁶ V marci 2024 poslanci predložili návrh zákona zavádzajúci označovanie mimovládnych organizácií, ktoré dostávajú financovanie zo zahraničia, ako „organizácie so zahraničnou podporou“.⁷⁷ NR SR o tomto návrhu rokovala 30. apríla 2024, t. j. v čase, keď bolo známe rozhodnutie Súdneho dvora Európskej únie, že podobné označovanie mimovládnych organizácií v Maďarsku je v rozpore s právom EÚ a Chartou základných práv EÚ,⁷⁸ ako aj rozsudok Európskeho súdu pre ľudské práva vo veci Ecodefence a ďalší proti Rusku.⁷⁹

Napriek týmto súdnym rozhodnutiam vlády iných krajín vrátane Gruzínska, Srbska či Bosny a Hercegoviny naďalej zavádzajú podobné právne predpisy o „zahraničných agentoch“.⁸⁰

„Vnímal som to ako súčasť širšieho tlaku Ficovej vlády proti mimovládne neziskovému sektoru, proti občianskej spoločnosti, ktorý bol očakávaný, keďže už od predvolebnej kampane bolo jasné, že Robert Fico si občiansku spoločnosť zobral ako jeden z tých subjektov, na ktoré sa rozhodol útočiť a ktoré sa rozhodol obmedziť, takže nebolo to prekvapenie, ale akože skôr očakávaný krok.“⁸¹

Hoci z výslednej novely zákona o mimovládnych organizáciách napokon vypustili označenie „organizácie so zahraničnou podporou“, negatívna rétorika pokračovala. Počas procesu predkladania a prijímania spomínanej novely zákona sa predstavitelia a predstavielky štátu vyjadrovali k údajným „politickým“ aktivitám mimovládnych organizácií.⁸² Podľa osobitnej spravodajkyne pre právo na slobodu pokojného zhromažďovania a združovania, Giny Romero, takéto zákony o „zahraničných agentoch“ a podobné právne predpisy a rétorika oslabujú obrancov a obrankyne ľudských práv: „Štátne orgány a verejné osobnosti často používajú zámerne stigmatizujúcu rétoriku proti občianskej spoločnosti a aktivistom a aktivistkám, aby ich diskreditovali a vylúčili z verejnej diskusie a obmedzili ich schopnosť ovplyvňovať politiku a rozhodovanie.“⁸³

Stigmatizácia má často závažný odstrašujúci účinok na aktérov a aktérky občianskej spoločnosti a ich uplatňovanie ľudských práv, ako je právo na slobodu prejavu alebo združovania, a to najmä v prípade obrancov a obrankýň ľudských práv, ktorí a ktoré už aj bez toho vo svojom každodennom živote čelia nerovnostiam, diskriminácii a násiliu.⁸⁴ Podľa osobitnej spravodajkyne OSN pre právo na slobodu pokojného zhromažďovania a združovania: „Stigmatizácia občianskej spoločnosti, občianskej mobilizácie a aktivizmu má často závažný a trvalý odstrašujúci účinok – a to nielen na priamo zasiahnuté osoby a skupiny –, ale tiež škodlivo vplýva na občiansky priestor vo všeobecnosti. Obzvlášť výrazne zasahuje jednotlivcov, jednotlivkyne a skupiny, ktoré už narážajú na zvýšené

prekážky pri uplatňovaní svojich slobôd a čeliane rovnosti, marginalizácii, rasizmu, diskriminácii a násiliu, napríklad na základe rodu, rasovej, etnickej či náboženskej príslušnosti, veku a/alebo migračného statusu.“⁸⁵

Niektorí obrancovia a obrankyne ľudských práv v rozhovoroch opísali odstrašujúci účinok, ktorý môže mať stigmatizácia občianskej spoločnosti zo strany štátnych orgánov na ich prácu:

„Určite si dávame oveľa viacej pozor aj v zmysle teraz nejakého, že nechceme úplne upustiť od možností niekde kritizovať, že štát alebo samosprávu, keď si myslíme, že niekde zlyháva alebo nerobí dosť, že nechceme sa toho vzdať, ale určite sme oveľa opatrnejší v tých vyjadreniach, ako tomu bolo v minulosti, a veľmi zvažujeme to, že ako komunikovať nejaké náročné témy tak, aby sme si neublížili.“⁸⁶

Zároveň niektorí obrancovia a obrankyne ľudských práv hlásili aj opačný účinok stigmatizácie:

„(...) že by nás to zastavilo v nejakej autocenzúre, tak to vôbec nie, to práve naopak, toto absolútne necítim ani ja nejaký vnútorný strach, ani moje kolegyne, ani sme v živote nemali diskusiu o tom, že nemali by sme toto hovoriť, lebo nám to môže ublížiť. Na toto si dávame pozor a myslím, že zatiaľ sa nám v tom aj celkom darí.“⁸⁷

c. Obmedzenia financovania

Slovenské štátne orgány obmedzujú právo na slobodu združovania aj tým, že obmedzujú alebo rušia prístup k financovaniu aktivít na ochranu ľudských práv, a to aj na diskriminačnom základe, ako napríklad v prípade obrancov a obrankýň ľudských práv LGBTI+ osôb. Ministerka kultúry Martina Šimkovičová v novembri 2024 oznámila, že projekty zamerané na práva LGBTI+ osôb nedostanú „ani cent“ z prostriedkov ministerstva kultúry.⁸⁸

Tento trend znižovania financovania mimovládnych organizácií na Slovensku zaznamenali aj iné správy. Správa Platformy pre demokraciu v spolupráci s Nadáciou otvorenej spoločnosti z roku 2026 (zahŕňajúca roky 2024 – 2025) o podfinancovaní slovenských mimovládnych organizácií odhadla, že na základe analýz z oblasti ľudských práv, kultúry, životného prostredia a rozvojovej pomoci „celkový rozsah škrtov vo verejnom financovaní mimovládnych organizácií v rokoch 2024 a 2025 možno odhadnúť na 15 – 16 miliónov eur.“⁸⁹ Spôsoby, akými došlo k zníženiu financovania mimovládnych organizácií, zahŕňajú administratívne znižovanie rozpočtov určených na výzvy a programy; rušenie plánovaných a očakávaných výziev; selektívne rozhodovanie; zmeny v zložení rozhodovacích orgánov; zmeny pravidiel a obmedzenie spolufinancovania.⁹⁰

VII. ZÁVERY A ODPORÚČANIA

V súlade s medzinárodným právom a normami v oblasti ľudských práv má Slovenská republika povinnosť vytvoriť bezpečné a podporné prostredie pre mimovládne organizácie a obrancov a obrankyne ľudských práv. Takéto prostredie vyžaduje, aby sa štátne orgány zdržali zastrašovania a prenasledovania občianskej spoločnosti – naopak, musia rešpektovať a podporovať jej činnosti a prijímať zákony a politiky, ktoré vytvárajú čo najpriaznivejšie prostredie na jej prácu.

Obrancovia a obrankyne ľudských práv na Slovensku však už dlhodobo pozorujú práve opačné trendy vrátane otvoreného alebo skrytého nepriateľského a stigmatizujúceho diskurzu zo strany predstaviteľov štátu a prijímania zákonov, ktoré nie sú v súlade s medzinárodnými štandardmi v oblasti ľudských práv.

Na zabezpečenie ochrany a presadzovania ľudských práv pre všetkých – vrátane marginalizovaných skupín – štátne orgány musia zmeniť svoj kurz a zabezpečiť, aby obrancovia a obrankyne ľudských práv a aktéri občianskej spoločnosti na Slovensku mohli vykonávať svoje činnosti v priaznivom a bezpečnom prostredí, bez strachu z prenasledovania, represíí alebo akejkoľvek formy zastrašovania, v súlade s medzinárodným právom a štandardmi v oblasti ľudských práv.

Amnesty International preto predkladá vláde Slovenskej republiky nasledujúce odporúčania:

Reforma zákonov a politík

- Prijatť a implementovať legislatívu, ktorá uznáva a chráni obrancov a obrankyne ľudských práv a ktorá zahŕňa rodový, antirasistický a intersekcionalný prístup.
- Zrušiť alebo zmeniť a doplniť právne predpisy, ktoré môžu brániť presadzovaniu ľudských práv a ich ochrane, a to aj pokiaľ ide o právo na slobodu prejavu, združovania a pokojného zhromažďovania.
- Pri formulovaní, novelizácii a implementácii zákonov a politík, najmä tých, ktoré priamo ovplyvňujú činnosť obrancov a obrankýň ľudských práv vrátane mimovládnych organizácií, zabezpečiť ich účinnú a zmysluplnú participáciu a zohľadňovať ich odporúčania a návrhy.

Financovanie

- Zabezpečiť schopnosť občianskej spoločnosti realizovať svoje právo vyhľadávať, získavať a využívať zdroje, okrem iného tým, že sa zabezpečí, aby vnútroštátne zákony a predpisy nezasahovali nespravodlivým spôsobom do prístupu k financovaniu ani ho neobmedzovali, nediskriminovali určité typy združení ani nemali všeobecný účinok

zúženia priestoru pre občiansku spoločnosť.

- Zaviesť udržateľnú a dlhodobú inštitucionálnu podporu vrátane finančných mechanizmov pre organizácie občianskej spoločnosti a obrancov a obrankyne ľudských práv na nediskriminačnom základe, a to aj pre členov a členky znevýhodnených skupín.

Ochrana pred obťažovaním a zastrašovaním

- Zabezpečiť, aby obrancovia a obrankyne ľudských práv a aktéri občianskej spoločnosti na Slovensku mohli vykonávať svoju činnosť v bezpečnom a podporujúcom prostredí bez strachu z prenasledovania, represí alebo akejkoľvek formy zastrašovania.
- Verejne odsúdiť útoky, vyhrážky a zastrašovanie obrancov a obrankýň ľudských práv, vrátane znevýhodnených skupín.
- Zdržať sa používania jazyka, ktorý stigmatizuje, uráža, znevažuje alebo diskriminuje obrancov a obrankyne ľudských práv, vrátane ich označovania za „zahraničných agentov“ alebo za skazených, ohrozujúcich bezpečnosť, rozvoj alebo tradičné hodnoty.
- Účinne riešiť hrozby, útoky, obťažovanie a zastrašovanie obrancov a obrankýň ľudských práv, a to aj prostredníctvom dôkladného, rýchleho a nezávislého vyšetrovania porušení ľudských práv voči nim, postavenia podozrivých osôb pred súd a poskytovania účinných opravných prostriedkov a primeranej náhrady obetiam.
- Vytvoriť v konzultácii s obrancami a obrankyňami ľudských práv a organizáciami občianskej spoločnosti národné mechanizmy ochrany ohrozených obrancov a obrankýň, ktoré budú zahŕňať preventívne, kolektívne a rodovo citlivé prístupy. Zabezpečiť, aby obrankyne ľudských práv dostali špecifickú ochranu proti rodovo podmieneným hrozbám a násiliu, ktorým môžu čeliť v dôsledku svojej práce.

Participácia

- Umožniť participatívne prístupy s cieľom zabezpečiť, aby obrancovia a obrankyne ľudských práv mali bezpečný prístup k rozhodujúcim aktérom a aktérkam na národnej, regionálnej a medzinárodnej úrovni.
- Zaviesť participatívne procesy v rámci občianskej spoločnosti, ktoré budú pri prijímaní zákonov a mechanizmov na ochranu obrancov a obrankýň ľudských práv zahŕňať obrancov a obrankyne ľudských práv pôsobiach vo vidieckych oblastiach alebo v komunitnom prostredí.

- 1 Amnesty International Slovensko, „Démonizácia, očierňovanie a vyhrážanie – čomu čelia mimovládne organizácie na Slovensku v dôsledku autoritárskych praktík“, 7. júl 2025, <https://www.amnesty.sk/demonizacia-ociernovanie-a-vyhrazanie-comu-celia-mvo-na-slovensku-v-dosledku-autoritarskych-praktik/>
- 2 Amnesty International si uvedomuje, že vzorka nemusí reprezentovať celú občiansku spoločnosť; medzi respondentmi však boli organizácie rôznej veľkosti, tematického zamerania a geografického umiestnenia, čo posilňuje dôveryhodnosť zistení.
- 3 Deklarácia o práve a zodpovednosti jednotlivcov, skupín a orgánov spoločnosti pri presadzovaní a ochrane všeobecne uznávaných ľudských práv a základných slobôd (Deklarácia o ochrancoch ľudských práv), články 5, 6, 7, 8, 9 a 12.
- 4 Amnesty International, Občiansky priestor a obrancovia a obrankyne ľudských práv v oblasti životného prostredia: Neodmysliteľní pre dosiahnutie klimatickej spravodlivosti (Index: POL 32/0173/2025), 23. október 2025, <https://www.amnesty.org/en/documents/pol32/0173/2025/en/>
- 5 Rozhovor s obrancom alebo obrankyňou ľudských práv, 10. október 2025.
- 6 Amnesty International Slovensko, „Experti OSN upozorňujú na eróziu základných slobôd. Slovenská vláda sa obhajuje ‚politickými‘ mimovládkami a ‚kultúrnym imperializmom‘“, 15. máj 2025, <https://www.amnesty.sk/experti-osn-upozornuju-na-eroziu-zakladnych-slobod-slovenska-vlada-sa-obhajuje-politickymi-mimovladkami-a-kulturnym-imperializmom/>; Amnesty International Slovensko, „Vláda obmedzuje prístup MNO k verejným zdrojom, sektor stráca milióny eur“, 2. marec 2026, <https://www.amnesty.sk/vlada-obmedzenie-mno-verejne-zdroje/>; Amnesty International Slovensko, „Štát neprestáva s očierňovaním občianskej spoločnosti“, 11. marec 2025, <https://www.amnesty.sk/stat-neprestava-s-ociernovanim-obcianskej-spolocnosti/>
- 7 Zákon č. 460/1992 Zb. Ústava Slovenskej republiky, 1992, <https://www.slov-lex.sk/ezbierky/pravne-predpisy/SK/ZZ/1992/460/>
- 8 Všeobecná deklarácia ľudských práv (UDHR), článok 17; Medzinárodný pakt o občianskych a politických právach (ICCPR), článok 22; Medzinárodný dohovor o odstránení všetkých foriem rasovej diskriminácie (ICERD), článok 5 (d) (ix); Dohovor OSN o právach dieťaťa (UNCRC), článok 15; Európsky dohovor o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ECHR), článok 11; Africká charta ľudských práv a práv národov (ACHPR), článok 10; Arabská charta ľudských práv (ACHR), článok 28; Americký dohovor o ľudských právach, článok 16; Deklarácia o práve a zodpovednosti jednotlivcov, skupín a orgánov spoločnosti pri presadzovaní a ochrane všeobecne uznávaných ľudských práv a základných slobôd (Deklarácia o ochrancoch ľudských práv), článok 5 a článok 13 v Amnesty International, Obrancovia a obrankyne ľudských práv v ohrození – Zmenšujúci sa priestor pre občiansku spoločnosť (Index: ACT 30/6011/2017), 16. máj 2017, <https://www.amnesty.org/en/documents/act30/6011/2017/en/>, s. 25.

- 9 European Center for Not-for-Profit Law (ECNL), International Center for Not-for-Profit Law (ICNL), Príslušné právne zdroje týkajúce sa článku 22 Medzinárodného paktu o občianskych a politických právach: Právo na slobodu združovania, júl 2023, <https://ecnl.org/sites/default/files/2023-11/ECNL-ICNL-Relevant-Sources-of-Law-on-Article-22-ICCPR-report.pdf>¹⁰ Osobitná spravodajkyňa OSN pre právo na slobodu pokojného zhromažďovania a združovania, Ochrana práva na slobodu združovania, 31. júl 2024, dokument OSN A/79/263, odsek 11.
- 11 Deklarácia o obrancoch a obrankyniach ľudských práv (citovaná vyššie).
- 12 Tamže, článok 2.
- 13 Rozhovor s obrancom alebo obrankyňou ľudských práv, 30. september 2025.
- 14 Amnesty International, „Čo je online násilie a zneužívanie žien?“, 20. november 2017, <https://www.amnesty.org/en/latest/campaigns/2017/11/what-is-online-violence-and-abuse-against-women/>
- 15 Rozhovor s obrancom alebo obrankyňou ľudských práv, 10. október 2025.
- 16 Rozhovor s obrancom alebo obrankyňou ľudských práv, 13. október 2025.
- 17 Amnesty International, USA: Ohrozené životy: Chaotické a náhle škrtý v zahraničnej pomoci ohrozujú milióny ľudských životov (Index: AMR 51/9408/2025), 29. máj 2025, <https://www.amnesty.org/en/documents/amr51/9408/2025/en/>
- 18 Rozhovor s obrancom alebo obrankyňou ľudských práv, 16. september 2025.
- 19 Rozhovor s obrancom alebo obrankyňou ľudských práv, 28. október 2025.
- 20 Rozhovor s obrancom alebo obrankyňou ľudských práv, 30. september 2025.
- 21 Rozhovor s obrancom alebo obrankyňou ľudských práv, 7. október 2025.
- 22 Rozhovor s obrancom alebo obrankyňou ľudských práv, 9. september 2025.
- 23 Rozhovor s obrancom alebo obrankyňou ľudských práv, 28. október 2025.
- 24 Rozhovor s obrancom alebo obrankyňou ľudských práv, 16. september 2025.
- 25 Amnesty International Slovensko, „Démonizácia, očierňovanie a vyhrážanie – čomu čelia MVO na Slovensku v dôsledku autoritárskych praktík“ (citované vyššie).
- 26 Dôvodová správa k zákonu č. 109/2025 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 213/1997 Z. z. o neziskových organizáciách poskytujúcich všeobecne prospešné služby a ktorým sa menia a dopĺňajú niektoré zákony, v znení neskorších predpisov, 2025, <https://www.nrsr.sk/web/Dynamic/DocumentPreview.aspx?DocID=544281>
- 27 Rozhovor s obrancom alebo obrankyňou ľudských práv, 29. september 2025.
- 28 Ústavný súd Slovenskej republiky, PL ÚS. 11/2025, 17. december 2025, bod 54.
- 29 Návrh na zvýšenie účinnosti kontrolnej činnosti voči mimovládnym neziskovým organizáciám v kontexte nálezu Ústavného súdu Slovenskej republiky PL. ÚS 11/2025-116, s ohľadom na zvýšenie transparentnosti financovania mimovládnych neziskových organizácií a ich činnosti, 2026, <https://rokovania.gov.sk/RVL/Material/31575/1>

- 30 Dôvodová správa k Návrhu na zvýšenie účinnosti kontrolnej činnosti voči mimovládnym neziskovým organizáciám v kontexte nálezu Ústavného súdu Slovenskej republiky PL. ÚS 11/2025-116, s ohľadom na zvýšenie transparentnosti financovania mimovládnych neziskových organizácií a ich činnosti, 2026, <https://rokovania.gov.sk/RVL/Material/31575/1>
- 31 Tamže.
- 32 Rozhovor s obrancom alebo obrankyňou ľudských práv, 9. september 2025.
- 33 Rozhovor s obrancom alebo obrankyňou ľudských práv, 25. september 2025.
- 34 Zákon č. 460/1992 Zb. Ústava Slovenskej republiky (citované vyššie), článok 29 (1).
- 35 Tamže, článok 29 (3).
- 36 Zákon č. 213/1997 Z. z. o neziskových organizáciách poskytujúcich všeobecne prospešné služby, 1997, <https://www.slov-lex.sk/ezbierky/pravne-predpisy/SK/ZZ/1997/213/>
- 37 Zákon č. 109/2025 Z. z. ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 213/1997 Z. z. o neziskových organizáciách poskytujúcich všeobecne prospešné služby a ktorým sa menia a dopĺňajú niektoré zákony, v znení neskorších predpisov, 2025, <https://www.slov-lex.sk/ezbierky/pravne-predpisy/SK/ZZ/2025/109/>
- 38 Dôvodová správa k zákonu č. 109/2025 Z. z. ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 213/1997 Z. z. o neziskových organizáciách poskytujúcich všeobecne prospešné služby a ktorým sa menia a dopĺňajú niektoré zákony, v znení neskorších predpisov, 2025, s. 1, nrsr.sk/web/Dynamic/DocumentPreview.aspx?DocID=544281
- 39 Úrad pre demokratické inštitúcie a ľudské práva OBSE (OSCE/ODIHR): Slovenská republika: Naliehavé stanovisko k zákonu, ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 213/1997 Z. z. o neziskových organizáciách poskytujúcich služby vo verejnom záujme a ktorým sa menia a dopĺňajú niektoré zákony, 16. apríl 2025, <https://www.osce.org/odihr/593495>
- 40 Komisár Rady Európy pre ľudské práva, „Slovenský parlament by nemal prijímať legislatívu, ktorá ohrozuje občiansku spoločnosť“, 9. apríl 2025, <https://www.coe.int/en/web/commissioner/-/the-slovak-parliament-should-not-adopt-legislation-that-threatens-civil-society>
- 41 Benátska komisia Rady Európy: Slovenská republika – Stanovisko k novelám zákona „o neziskových organizáciách poskytujúcich všeobecne prospešné služby“, 13. október 2025, <https://www.coe.int/en/web/venice-commission/-/opinion-1256>
- 42 Verejný ochranca práv, „Obrátil som sa na Ústavný súd vo veci zákona o mimovládnych organizáciách. Niektoré jeho časti podkopávajú princíp slobody, znemožňujú participáciu občianskej spoločnosti na verejnom živote a zavádzajú neprimerané štátne zásahy umožňujúce „špicľovanie“, 15. august 2025, <https://vop.gov.sk/obratil-som-sa-na-ustavny-sud-vo-veci-zakona-o-mimovladnych-organizaciach-niektore-jeho-casti-podkopavaju-princip-slobody-znemoznuju-participaciju-obcianskej-spolocnosti-na-verejnom-zivote-a/>
- 43 Amnesty International Slovensko, „Lex MVO: Občianska spoločnosť v ohrození“, 25. november 2024, <https://www.amnesty.sk/lex-mvo-obcianska-spolocnost-v-ohrozeni/>; Amnesty International, „Slovensko: Zákon proti mimovládnym organizáciám je priamym útokom na občiansku spoločnosť“, 30. apríl 2024, <https://www.amnesty.sk>

- [org/en/latest/news/2024/04/slovakia-anti-ngo-law-a-full-frontal-assault-on-civil-society/](https://www.amnesty.sk/en/latest/news/2024/04/slovakia-anti-ngo-law-a-full-frontal-assault-on-civil-society/); Ludskoprávna koalícia, „Odmietame zákon proti mimovládny organizáciám“, 9. apríl 2025, <https://www.amnesty.sk/we-reject-the-law-against-non-governmental-organizations/>; Amnesty International Slovensko, „Analýza návrhu zákona proti MVO z pohľadu porušenia ústavnoprávneho zákazu diskriminácie“, 14. apríl 2025, <https://www.amnesty.sk/analiza-k-navrhu-zakona-proti-mvo-z-pohladu-porusen-ustavnopravneho-zakazu-diskriminacie/>; Amnesty International Slovensko, „Novela zákona o neziskových organizáciách ohrozuje občiansku spoločnosť“, 26. marec 2025, <https://www.amnesty.sk/novela-zakona-o-neziskovych-organizaciach-ohrozuje-obciansku-spolocnost/>
- 44 Ústavný súd Slovenskej republiky, „Zákon, ktorý novelizuje právnu úpravu mimovládnych organizácií, je v rozpore s ústavou“, 18. december 2025, https://www.ustavnysud.sk/aktualne-informacie/aktuality/-/asset_publisher/B99toBHZiluA/content/z%C3%A1kon-ktor%C3%BD-novelizuje-pr%C3%A1vnu-%C3%BApravu-mimovl%C3%A1dnych-organiz%C3%A1ci%C3%AD-je-v-rozpore-s-%C3%BAstavou
- 45 Tamže.
- 46 Tamže.
- 47 Zákon č. 211/2000 Z. z. o slobodnom prístupe k informáciám a o zmene a doplnení niektorých zákonov (zákon o slobode informácií), 2000, <https://www.slov-lex.sk/ezbierky/pravne-predpisy/SK/ZZ/2000/211/>
- 48 Tamže.
- 49 SITA, „Vplyv mimovládnych organizácií je na Slovensku extrémny. Hlas by mal presadzovať prípadné zmeny v novom zákone, tvrdí Gedra“, 14. apríl 2025, <https://sita.sk/moc-mimovladok-je-na-slovensku-extremna-hlas-by-si-mal-obhajit-pripadne-zmeny-v-novom-zakone-tvrdi-gedra/>; Aktuality, „Robert Fico ide po krku mimovládkam. V minulosti im štedro rozdal 30 miliónov eur“, 7. apríl 2025, <https://www.aktuality.sk/clanok/H4eEU52/robert-fico-ide-po-krku-mimovladkam-v-minulosti-im-stedro-rozdal-30-milionov-eur/>
- 50 Zákon č. 350/2024 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 24/2006 Z. z. o posudzovaní vplyvov na životné prostredie a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov a o zmene a doplnení niektorých zákonov, 2024, <https://www.slov-lex.sk/ezbierky/pravne-predpisy/SK/ZZ/2024/350/>
- 51 Tamže.
- 52 Zákon č. 166/2024 Z. z. o niektorých opatreniach na zlepšenie bezpečnostnej situácie v Slovenskej republike, 2024, https://www.slov-lex.sk/ezbierky/pravne-predpisy/SK/ZZ/2024/166/vyhlasene_znenie.html
- 53 OSCE/ODIHR, Naliehavé predbežné stanovisko k článku I návrhu zákona o „niektorých opatreniach na zlepšenie bezpečnostnej situácie v Slovenskej republike“, 25. jún 2024, https://legislationline.org/sites/default/files/2024-06/2024-06-25%20FINAL%20ODIHR%20Urgent%20Interim%20Opinion%20on%20Freedom%20of%20Peaceful%20Assembly_Slovak%20Republic_ENGLISH.pdf, s. 22.
- 54 Amnesty International, „Slovensko: Drakonický návrh zákona obmedzujúci právo

- na protest musí byť prepracovaný“, 18. jún 2024, <https://www.amnesty.org/en/latest/news/2024/06/slovakia-draconian-bill-restricting-right-to-protest-must-be-redrawn/>; VIA IURIS, „Verbálne útoky na sudcov pokračujú (Zeitgeist 5.)“, 10. júla 2024, <https://viaiuris.sk/aktuality/verbal-attacks-on-judges-continue-zeitgeist-5/>
- 55 Verejný ochranca práv, „Verejný ochranca práv k tzv. lex atentát: Vládi a parlamentu odporúčam prijať vyššie záruky na ochranu ústavného práva na zhromažďovanie občanov. Z neplatenia pokút spraviť trestný čin neodporúčam“, 18. jún 2024, <https://vop.gov.sk/wp-content/uploads/2024/06/Tlacova-sprava-VOP-18.-06.-2024.pdf>
- 56 OSCE/ODIHR, Naliehavé predbežné stanovisko k článku I návrhu zákona o „niektorých opatreniach na zlepšenie bezpečnostnej situácie v Slovenskej republike“ (citované vyššie).
- 57 Zákon č. 166/2024 Z. z. o niektorých opatreniach na zlepšenie bezpečnostnej situácie v Slovenskej republike (citované vyššie); Úrad vysokého komisára OSN pre ľudské práva (OHCHR), „Experti sú znepokojení zhoršením situácie v oblasti základných slobôd a občianskeho priestoru v Slovenskej republike“, 10. marec 2025, <https://www.ohchr.org/en/press-releases/2025/03/experts-alarmed-deterioration-fundamental-freedoms-and-civic-space-slovak>
- 58 Výbor OSN pre ľudské práva (HRC), Všeobecné pripomienky č. 37 (2020) k právu na pokojné zhromažďovanie (článok 21), 17. september 2020, UN Doc. CCPR/C/GC/37, odseky 21, 24, 38 a 55.
- 59 Zákon č. 166/2024 Z. z. o niektorých opatreniach na zlepšenie bezpečnostnej situácie v Slovenskej republike (citované vyššie), odsek 6.
- 60 Výbor OSN pre ľudské práva (HRC), Všeobecné pripomienky č. 37 (2020) k právu na pokojné zhromažďovanie (článok 21) (citované vyššie), odsek 4 a 37.
- 61 Ústavný súd Slovenskej republiky, PL ÚS 11/2025.
- 62 Uznesenie vlády Slovenskej republiky č. 119 z 5. marca 2025 o predkladaní informácií o poskytovaní finančných prostriedkov mimovládny neziskovým organizáciám], <https://rokovania.gov.sk/RVL/Material/30501/1>
- 63 SMER – Sociálna demokracia, „Stačilo – Vláda SR bude dohliadať na to, ktorým mimovládny organizáciám a na čo idú naše spoločné peniaze“, 10. marec 2025, <https://www.youtube.com/watch?v=OwtdPhzx7BM>; Amnesty International Slovensko, „Štát neprestáva s očierňovaním občianskej spoločnosti“ (citované vyššie); SITA, „Ficova vláda bude kontrolovať financovanie mimovládok, niektoré však budú mať výnimku“, 5. marec 2025, <https://sita.sk/ficova-vlada-bude-kontrolovat-financovanie-mimovladok-niektore-vsak-budu-mat-vynimku/>
- 64 OHCHR, „Experti sú znepokojení zhoršovaním sa základných slobôd a občianskeho priestoru v Slovenskej republike“ (citované vyššie).
- 65 Osobitná spravodajkyňa OSN pre právo na slobodu pokojného zhromažďovania a združovania, Ochrana práva na slobodu združovania (citované vyššie), odsek 9.
- 66 Amnesty International Slovensko, „Reakcia na ďalšiu stigmatizáciu občianskej spoločnosti“, 20. marec 2018, <https://www.amnesty.sk/reakcia-na-dalsiu-stigmatizaciju-obcianskej-spolocnosti/> (v slovenčine).

- 67 Výbor OSN pre ľudské práva (HRC), Záverečné pozorovania: Slovensko, 8. apríl 2026, UN Doc. CCPR/C/SVK/CO/5, odsek 41-42; OHCHR, „Experti sú znepokojení zhoršením základných slobôd a občianskeho priestoru v Slovenskej republike“ (uvedené vyššie).
- 68 Vláda Slovenskej republiky, Programové vyhlásenie vlády Slovenskej republiky na roky 2023 – 2027: „Lepšie, pokojnejšie a bezpečnejšie žiť“, 2023, s. 5, [programove_vyhlasenie_vlady_sr.pdf](#)
- 69 Pravda, „Polícia vyšetruje viacero verzií udalostí v súvislosti s podozrením na prevrat a už vyhostila niekoľko osôb“, 17. jún 2025, <https://spravy.pravda.sk/domace/clanok/756047-pri-vysetrovan-podozrenia-na-prevrat-preveruju-polica-ji-viacere-verzie-vyhostili-uz-niekolko-osob/>; SITA, „Občianske iniciatívy chcú odstúpenie Šutaja Eštoka a šéfa SIS, žiadajú aj ospravedlnenie za údajný prevrat“, 11. august 2025, <https://sita.sk/obcianske-iniciativy-chcu-odstupenie-sutaja-estoka-a-sefa-sis-ziadaju-aj-ospravedlnenie-pre-udajny-prevrat/>
- 70 Aktuality, „Fico pohrozil neziskovým organizáciám americkým zákonom. V skutočnosti vyzdvihuje ruský vzor“, 18. október 2023, <https://www.aktuality.sk/clanok/D0gZCxD/fico-pohrozil-neziskovkam-zakonom-usa-v-skutocnosti-vyzdvihuje-rusky-vzor/>
- 71 Aktuality, „Nie sme ‚nacucnutí‘ na štátny rozpočet, väčšinu peňazí získavame z Bruselu, reagujú ochranári z BROZ“, 19. október 2023, <https://www.aktuality.sk/clanok/uCkaHTp/nie-sme-nacucnuti-na-statny-rozpocet-vacsinu-penazi-ziskavame-z-bruselu-reaguju-ochranari-z-broz/>
- 72 SITA, „Šimkovičová avizuje, že už nebudú poskytovať dotácie na ‚školenia mládeže zamerané na sexualizovanú šou LGBTI‘“, 13. január 2024, <https://sita.sk/simkovicova-avizuje-ze-uz-nebudu-poskytovat-dotacie-na-skolenia-mladeze-na-sexualizovanu-sou-lgbti/>; TA3, „Šimkovičová nazvala LGBTI ľudí ‚zhubnou‘ ideológiou. Evanjelická cirkev sa ich zastala a odmieta šírenie nenávisti“, 17. februára 2025, <https://www.ta3.com/clanok/980937/simkovicova-nazvala-lgbti-ludi-zhubnou-ideologiou-evanjelicka-cirkev-sa-ich-zastala-odmieta-siren timer-nenavisti>
- 73 Rozhovor s obrancom alebo obrankyňou ľudských práv, 16. september 2025.
- 74 International Service for Human Rights, „Šírenie zákonov o ‚zahraničných agentoch‘ v strednej a východnej Európe predstavuje rastúcu hrozbu pre občiansku spoločnosť“, 26. február 2025, <https://ishr.ch/latest-updates/spread-of-foreign-agent-laws-in-eastern-europe-pose-increasing-threats-to-civil-society/>; pozri tiež OSCE/ODIHR, Gruzínsko: Poznámka k legislatívnym iniciatívam týkajúcim sa transparentnosti a regulácie združení financovaných zo zahraničia, tzv. „zákonov o zahraničných agentoch“ a podobnej legislatívy a ich súladu s medzinárodnými normami v oblasti ľudských práv, 20. október 2023, <https://odihr.osce.org/odihr/556074>
- 75 Hospodárske noviny, „Ak nesplnia nové pravidlá, skončia. Národniari posielajú do parlamentu kontroverzný návrh o mimovládach“, 12. apríla 2024, <https://hnonline.sk/slovensko/96143949-ak-nesplnia-nove-pravidla-skonia-narodniari-posielaju-do-parlamentu-kontroverzny-navrh-o-mimovladkach>
- 76 Tamže.
- 77 Denník N, „Nie zahraniční agenti, ale ‚organizácie so zahraničnou podporou‘. SNS

predložila zákon proti mimovládkam“, 2. apríla 2024, <https://dennikn.sk/3916401/nie-zahranicni-agenti-ale-organizacie-so-zahranicnou-podporou-sns-predlozila-zakon-proti-mimovladkam/>

- 78 Amnesty International, „Maďarsko: Priekopnícky rozsudok odmieta stigmatizáciu mimovládnych organizácií“, 18. jún 2020, <https://www.amnesty.eu/news/hungary-landmark-judgment-rejects-discriminatory-and-unjustified-restrictions-on-ngos/>
- 79 Európsky súd pre ľudské práva (ESLP), Ecodefence a ďalší proti Rusku, sťažnosti č. 9988/13 a 60 ďalších, rozsudok, 10. október 2022.
- 80 Medzinárodná služba pre ľudské práva, „Šírenie zákonov o ‚zahraničných agentoch‘ v strednej a východnej Európe predstavuje rastúcu hrozbu pre občiansku spoločnosť“ (citované vyššie).
- 81 Rozhovor s obrancom alebo obrankyňou ľudských práv, 30. september 2025.
- 82 SITA, „Moc mimovládok je na Slovensku extrémna. Hlas by si mal obhájiť prípadné zmeny v novom zákone, tvrdí Gedra“ (citované vyššie).
- 83 Osobitná spravodajkyňa OSN pre právo na slobodu pokojného zhromažďovania a združovania, Ochrana práva na slobodu združovania, 31. júl 2024 (citované vyššie), odsek 23.
- 84 Tamže, odsek 14.
- 85 Tamže, odsek 14.
- 86 Rozhovor s obrancom alebo obrankyňou ľudských práv, 25. september 2025.
- 87 Rozhovor s obrancom alebo obrankyňou ľudských práv, 9. september 2025.
- 88 Denník N, „LGBTI+ projekty nedostali z dotácií u ministerky Šimkovičovej ‚ani cent‘. Je to absurdné, reagujú kvír organizácie“, 6. november 2024, <https://dennikn.sk/4290521/lgbti-projekty-nedostali-z-dotacii-u-ministerky-simkovicovej-ani-cent-je-to-absurdne-reaguju-kvir-organizacie/>
- 89 Platforma pre demokraciu, Defunding mimovládnych neziskových organizácií 2024 – 2025, február 2026, s. 8, <https://www.amnesty.sk/wp-content/uploads/2026/03/Defunding-zhrnutie-20-s.pdf>
- 90 Tamže, s. 10 – 11.

OBRANCOVIA A OBRANKYNE ĽUDSKÝCH PRÁV POD TLAKOM ÚTOKOV

Na Slovensku pokračuje obmedzovanie občianskeho priestoru

Správa Amnesty International odhaľuje pokračujúce útoky proti obrancom a obrankyniam ľudských práv na Slovensku, vrátane prípadov obťažovania, nátlaku, urážok vo fyzickom priestore aj v prostredí internetu, stigmatizácie a nedostatku primeranej finančnej podpory a zmysluplnej participácie. Na základe odpovedí z dotazníkového prieskumu, do ktorého sa zapojilo viac ako 120 mimovládnych organizácií, a dodatočných rozhovorov s 13 obrancami a obrankyňami ľudských práv táto správa vyzýva štátne orgány, aby zmenili svoj kurz a zabezpečili, aby obrancovia a obrankyne ľudských práv a aktéri občianskej spoločnosti na Slovensku mohli vykonávať svoju činnosť v priaznivom a bezpečnom prostredí bez strachu z prenasledovania, represíí alebo akejkoľvek formy zastrašovania, v súlade s medzinárodným právom a normami v oblasti ľudských práv.

**AMNESTY
INTERNATIONAL**

